

Vol - 1993 - 1997
Boekmanstichting - Bibliotheek
Herengracht 415
1017 BP Amsterdam
Tel. 6243739

activiteit

Vormgevingsinstituut

'93
'94
'95
'96
'97

uitvinden

vernieuwen

virtueel

werkelijk

zien

begrijpen

inhoud

800 DAGEN: EEN CHRONOLOGIE
VAN DE EERSTE TWEE JAAR

informatie

kennis

resultaten

proces

samenwerking

creativiteit

INLEIDING

- OORSPRONG 4
- ECONOMISCHE EN CULTURELE CONTEXT 4
- PROGRAMMA'S: 2D, 3D, 4D 10
- VERBINDENDE THEMA'S 11
- HET KENNIS-SYSTEEM 13

PROGRAMMA'S

- 2D DE TOEKOMST VAN GRAFISCHE COMMUNICATIE 14
- 3D VORMGEVING EN PRODUCTIE IN DE NIEUWE ECONOMIE 20
- 4D DE UITDAGING VAN INTERACTIEVE VORMGEVING 30

HET GEBOUW VAN MUSEUM FODOR 40

PUBLIKATIES 46

STAF / BESTUUR / ADRES EN PRAKTISCHE GEGEVENS 48

INLEIDING

Het Nederlands Vormgevingsinstituut is tegelijk een denktank en een produktiebedrijf waarin kennis wordt verzameld over nieuwe manieren waarop vormgeving bij kan dragen aan de economische en culturele vitaliteit van de maatschappij. Het Instituut ontwikkelt toekomstscenario's en zet onderzoeksprojecten op om deze scenario's te testen.

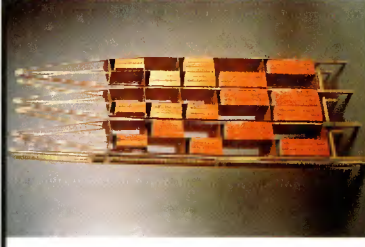
De eindprodukten van het Instituut zijn *ideeën, kennis en relaties*, die bedrijven, vormgevers en onderzoekers helpen bij het vergroten van hun vermogen tot vernieuwing.

Boekenkast van Jan Kanings en Jurgen Bey

2

Met de **BRIEF OVER HET VORMGEVINGSBELEID** van de Minister van Cultuur aan het parlement wordt het Vormgevingsinstituut in oktober 1992 formeel in het leven geroepen. • 1993 • Hoewel nog geen echte werkorganisatie bestaat, worden al snel lopende projecten die door andere instellingen zijn geïnitieerd overgenomen, waaronder een

presentatie van jonge Nederlandse ontwerpers op de **INTERNATIONALE HANDWERKSMESS** in München (12 - 21 maart). • Onder de noemer **DROOG DESIGN** presenteert een

jonge avant garde het 'nuchtere' Nederlandse interieur van

In 1993 werd het Instituut opgericht als een onafhankelijke stichting die grotendeels wordt gefinancierd door de Nederlandse overheid. Het gebouw - het voormalige Museum Fodor aan de Keizersgracht - wordt door de gemeente Amsterdam ter beschikking gesteld. Een full-time staf van twaalf mensen werkt aan onderzoek, organiseert en begeleidt projecten en zorgt dat ideeën en informatie worden verspreid. Het Instituut is een internationale ontmoetingsplaats voor vormgeving, industrie en cultuur. Dit activiteitenrapport - het eerste - beschrijft de terreinen van cultuur, economie en vormgeving waarbinnen het Instituut werkt, de onderwerpen die in de activiteiten aan bod komen en de projecten die gedurende de eerste twee jaar van het bestaan van het Instituut zijn georganiseerd.

Gaten in het behang, gaten in een armband, gaten in een fruittafel; een project van Gijs Bakker voor Droog Design

3

de jaren negentig op

de **SALONE INTERNA-
TIONALE DEL MOBILE**

te Milaan, de grootste Europese meubelbeurs. Met steun

van het Instituut beleven zij tussen 20 en 25 april 1993 hun

wereldpremière. De presentatie trekt ook de aandacht van

de internationale pers, waaronder de Franse krant *Libération*

die meldt dat de onderscheiding voor de meest spirituele

'savoir-vivre' op de beurs toekomt aan de onbekende

Nederlandse groep ontwerpers. • Met het daadwerkelijk

opzetten van de organisatie van het Vormgevingsinstituut

kan begonnen worden als op 1 mei **JOHN THACKARA**,

OORSPRONG

Het Instituut is in het leven geroepen door het Ministerie van Cultuur. Het is onderdeel van een ambitieus overheidsprogramma in het kader waarvan op specifieke terreinen, die zowel cultureel als economisch van belang zijn, centra van kennis werden opgericht. In het afgelopen decennium zijn in Nederland ook nationale instituten voor fotografie, theater en architectuur opgezet. Het Vormgevingsinstituut werd in oktober 1992 formeel opgericht door middel van de Brief over het Vormgevingsbeleid aan het parlement. Minister Hedy d'Ancona van WVC stelde voor een periode van vier jaar wettelijk een programmabudget vast van 3 miljoen gulden per jaar, te beginnen met 1993. Vervolgens werd een zeskoppig bestuur geformeerd, dat op zijn beurt op 1 mei 1993 de Brit John Thackara aanstelde als directeur van het Instituut. Sinds die datum is gelijktijdig gewerkt aan beleidsplannen voor de lange termijn en de uitvoering ervan in kortlopende projecten.

Het Instituut is in drie overlappende fasen opgezet. De eerste fase (ruwweg van mei 1993 tot midden 1994) betrof het onderzoek naar de taakstelling en naar de onderwerpen en thema's die de basis van zijn werk zouden vormen. De tweede (vrijwel parallelle) fase bestond uit het opzetten van een infrastructuur wat betreft staf, apparatuur, communicatie en budgetten. De officiële opening van de nieuwe behuizing van het Instituut in juni 1994 markeerde het einde van deze periode. Met de daadwerkelijke toepassing van de programma's werd begonnen in de herfst van 1993. De resultaten van deze derde fase zijn vastgelegd in dit verslag.

ECONOMISCHE EN CULTURELE CONTEXT

Vormgeving wordt in de regel beschouwd als een vorm van vage artistieke nijverheid. Dit beeld is pertinent onjuist. Eén van de eerste acties van het Instituut was het starten van een onderzoek naar grootte en structuur van de vormgevingsindustrie in de Europese Gemeenschap. Resultaat was het rapport 'Design Across Europe', het eerste in zijn soort. De uitkomsten waren opzienbarend. Economisch gezien is vormgeving een internationale tak van dienstverlening die in 1994 alleen al in Europa een omzet genereerde van meer dan 7,2 miljard ecu (ruim 15 miljard gulden). Binnen de twaalf landen die in 1994 deel uitmaakten van de Europese Gemeenschap opereren ongeveer 8.000 ontwerp bureaus. Hun kleine schaal - de meeste hebben minder dan 25 werknemers - verklaart de geringe profilering van de bedrijfstak, die weliswaar gefragmenteerd is, maar desondanks economisch

John Thackara, de eerste directeur van het Vormgevingsinstituut

4

een Engelsman, wordt aangesteld als directeur. Om tot een goed werkende organisatie te komen start men met de hulp van verschillende Nederlandse en internationale experts met

gebied van personeel, apparatuur en budgetten. In deze periode verschijnen de rapporten 'Vormgevingsinstituut Informatie Strategie', 'De Toekomst van de Grafische Communicatie' en 'Innovatie en Design Management Beleid'.

- Om een groter publiek te betrekken bij de uitwisseling

de inventarisatie van de eisen voor de infrastructuur op het

van ideeën over vormgeving vindt tussen 16 en 23 mei een

gezien veel invloed heeft. Al deze adviesbureaus helpen klanten - en dat kunnen bedrijven, stadsbesturen, of zelfs naties zijn - door op allerlei manieren waarde toe te voegen aan hun produkten, communicatie, gebouwen en steden. De vak kennis in de vormgevingsindustrie berust straks bij de 180.000 studenten die op dit moment een dagopleiding volgen; per jaar studeren er 30.000 af.

In 1993 werd in Europa bijna 7,3 miljard ecu besteed aan rechten en honoraria voor ontwerpers, waarvan 2,6 miljard voor grafische vormgeving. 1,7 miljard ecu werd besteed aan produktontwikkeling en 2,8 miljard aan interieurvormgeving en produkten in de detailhandel. In het jaar 2000 zullen overheden, steden, multinationals en kleine bedrijven naar schatting meer dan 12 miljard ecu besteden aan vormgeving. Vormgeving is een belangrijk instrument binnen bedrijven. In het rapport 'Design Across Europe' werd berekend dat binnen de middelgrote en grote bedrijven in Europa naar schatting 150.000 ontwerpers in dienst zijn. Zij werken in teams met andere specialisten op het gebied van onderzoek, techniek, marketing, logistiek en informatietechnologie. Deze teams zijn de machinekamers van vernieuwing, produktontwikkeling, distributie en communicatie binnen de meest succesvolle bedrijven in Europa. Driehonderd van de grootste bedrijven in Europa besteden jaarlijks meer dan een miljoen ecu aan vormgeving, de allergrootste zelfs vele malen meer. In de hele bedrijfstak gaat veel kapitaal, kennis en vaardigheid om. Het is typerend dat onafhankelijke ontwerp bureaus en designstudio's in bedrijven gebruik maken van hoogwaardige vormgevings- en computertechnologieën; als cultureel fenomeen biedt het een belangrijk proefterrein voor nieuwe systemen in de informatietechnologie.

Ook voor honderdduizenden kleine en middelgrote Europese bedrijven speelt vormgeving een belangrijke rol in de zogenaamde 'Nieuwe Economie'. Terwijl "het oude spel ging om de resultaten", zoals de *Harvard Business Review* eind 1994 stelde, "gaat het nieuwe spel over processen". De grenzen tussen produktie, distributie, marketing en communicatie zijn vervaagd, en vormgeving is voor bedrijven een belangrijk middel geworden om zich te onderscheiden en een meerwaarde te geven aan allerlei produkten en diensten. Een groeiend aantal overheidsinstellingen en openbare instituten gebruikt vormgeving om hun diensten te communiceren. Het bedrijfsimago speelt een belangrijke rol in de privatisering van voormalige staatsbedrijven op het gebied van post, telecommunicatie, transport en andere ondernemingen. Naar schatting 300 steden en regio's in Europa wedijveren met elkaar om investeringen van buitenaf en gebruiken de vormgeving van hun sociale voorzieningen, bewegwijzering en stadsvernieuwingprogramma's als wapen in de competitie. Van Glasgow tot Groningen en van

Schepper van 'Cobi': lezing van Javier Moriscal uit Barcelona

reeks **DIALOGEN OVER DESIGN** plaats, met onder anderen Javier Mariscal en Joost Swarte, in de Beurs van Berlage te Amsterdam. • Het publiek krijgt de gelegenheid om

Een fusie van commercie en cultuur tijdens de beurs Te Koop

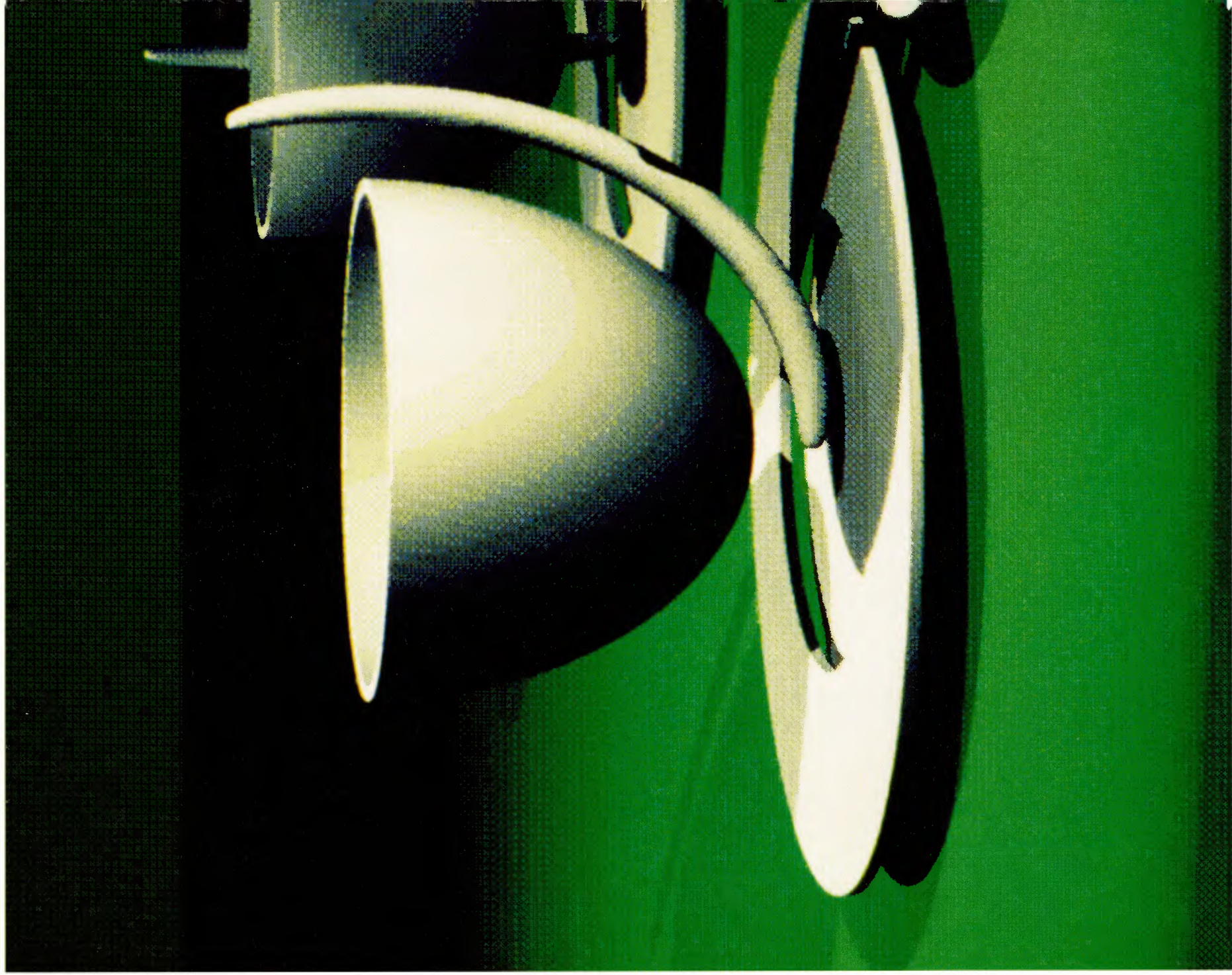
makers kennis te maken tijdens de vormgeving-beurs **TE KOOP** die op

5

30 en 31 mei in samenwerking met het Fonds voor Beeldende Kunsten, Vormgeving en Bouwkunst wordt georganiseerd.

direct met Nederlandse vormgevingsprodukten en hun

Kleine bureaus en individuele vormgevers worden hier in

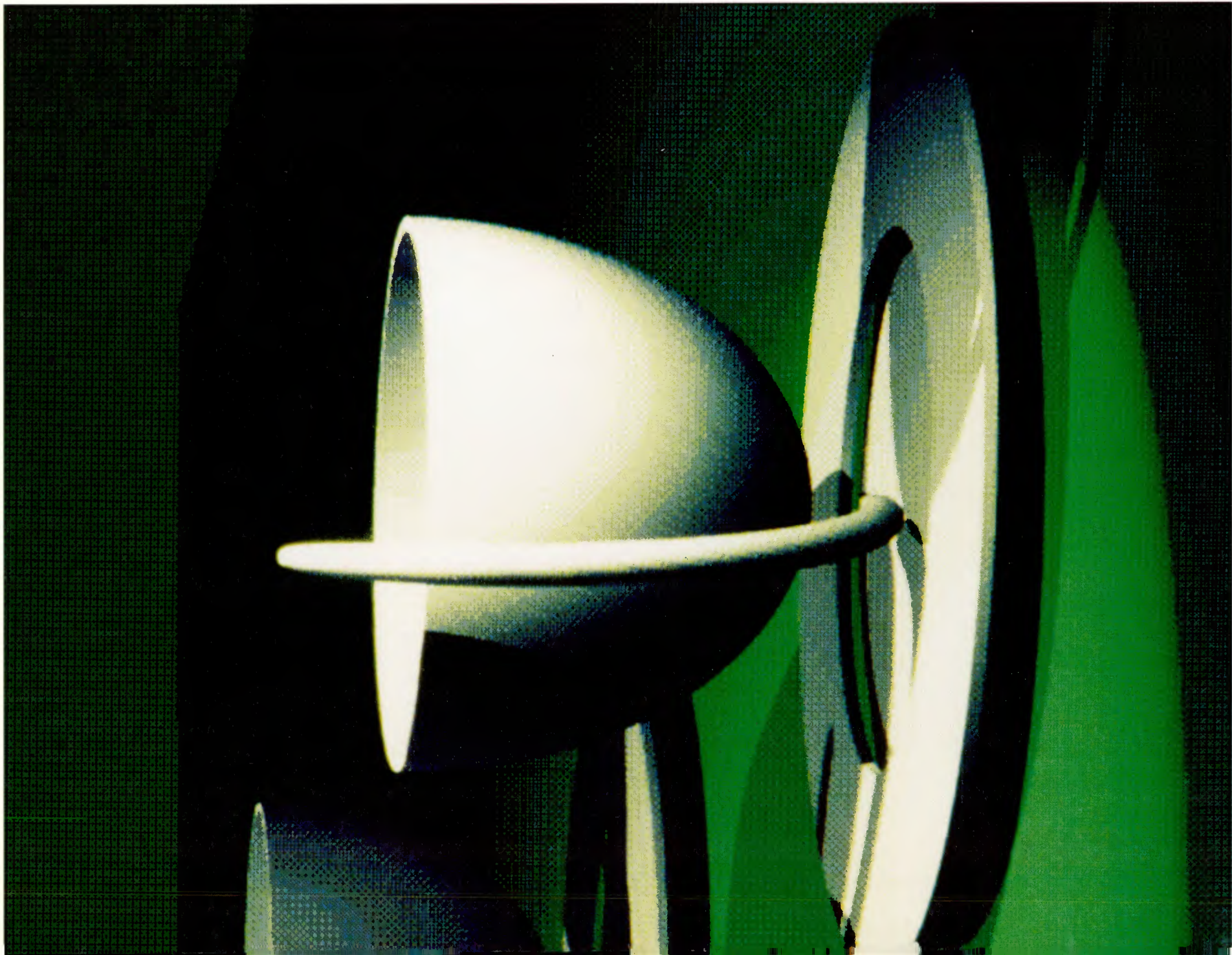
“The cup that cheers in Cyberspace”: deze *Virtual Vessels* werden ontworpen door Jeroen Bechtold voor BBvBbv

6

staat gesteld om zichzelf en hun werk te verkopen. • De economische stand van zaken in de toegepaste kunsten in Nederland wordt nader onder de loep genomen in een uitgebreid onderzoek dat in juni 1993 van start gaat. Het rapport

MATERIE EN INVENTIE, *de Culturele Economie van de Toegepaste Kunsten*, verschijnt in juni 1994. In een serie ronde

tafel-gesprekken worden de resultaten in het rapport besproken door producenten, curatoren, vormgevers en distributeurs. Tijdens een conferentie van de Europese Unie wordt hetzelfde rapport later voor een internationaal gehoor gepresenteerd. • In oktober 1993 vinden beleid en project voorstellen van het Instituut hun neerslag in het

"Heeft het boek nog een toekomst?" nodigt uit tot discussie

van het eigen programma • Een serie **DIALOGEN**, georganiseerd als inhoudelijke aanvulling op de tentoonstelling

10 jaar Best Verzorgde Boeken tijdens de **FRANKFURTER**

Vorm volgt functie, ook in de vormgeving van het boek

7

BELEIDSPLAN 1994

-1996 en kan begonnen worden met de uitvoering

B a r n e t t
N e w m a n
NOTES

BUCHMESSE (4 tot en met 7 oktober)

ber) bijt het spits af. De door Traast en Gruson vormgegeven en door Wim

Pijbes van Art Support georganiseerde tentoonstelling haalt meerdere malen

de televisie. In de dialogen discussiëren Nederlandse

Bremen tot Barcelona hebben tientallen steden in de afgelopen jaren een eigen vormgevingspolitiek en infrastructuur ontwikkeld.

Vormgeving is ook belangrijk op het culturele vlak, waar het een zelfstandig cultureel 'produkt' is met een groeiende populariteit. In de afgelopen jaren is het onderwerp geweest van tentoonstellingen, biënnales, boeken, televisieprogramma's en andere activiteiten waarin het ontwerpen van stoelen of kleding, computers of communicatie werd belicht. Vele onafhankelijke galerieën zijn geopend, binnen musea zijn designafdelingen ontstaan, en in Engeland is zelfs een Design museum opgericht om in de groeiende publieke belangstelling te kunnen voorzien. Allerlei culturele produkten worden door middel van vormgeving verkocht. Miljoenen ontwikkelde consumenten verwachten vernieuwende ontwerpen als deel van het culturele aanbod in bijvoorbeeld het theater, de boekwinkel en het museum.

PROGRAMMA'S: 2D, 3D, 4D

Geconfronteerd met zo veel verschillende uitingen van vormgeving in de maatschappij, op een wereldwijde schaal, heeft het Vormgevingsinstituut hard gewerkt aan de ontwikkeling van een duidelijk omlijnd beleid. Het doel is simpel: verbanden leggen tussen vormgevers en externe situaties waarin vernieuwing mogelijk is. Projecten richten zich niet uitsluitend op traditionele vormgevingsdisciplines zoals grafische vormgeving, keramiek, illustratie of industriële vormgeving, maar op onderwerpen die diverse soorten vormgevers de gelegenheid bieden samen te werken met anderen en zo nieuwe kennis op te doen.

De activiteiten van het Vormgevingsinstituut zijn daarom verdeeld over drie kernprogramma's:

- *2D Tomorrow's Literacies: toekomstige trends in grafische communicatie*

De taak van het team is een helder beeld te ontwikkelen van de snel veranderende omgeving van communicatie - en daarin nieuwe toepassingen voor grafisch ontwerpen, typografie en illustratie te ontwikkelen.

- *3D Terra Nova: de vormgeving van produkten binnen de 'nieuwe economie'*

Het programma verkent de grensvervaging tussen de pre-industriële ambachtelijke produktie, kleinschalige seriefabricage en de massaproductie van multinationale bedrijven. De projecten binnen het 3D programma onderzoeken de consequenties van het verkleinen van de afstand tussen de producenten van objecten en de gebruikers ervan.

Het boek, *gevangen in een zee van reclame*

8

ontwerpers, onder wie Irma Boom, Gerard Hadders en Gerard Unger, met hun Duitse tegenhangers over de toekomst van het gedrukte woord in het licht van de snelle ontwikkelingen

interactieve multimedia krijgen tijdens de tweedaagse conferentie **DOORS OF PERCEPTION** in de Rai in Amsterdam alle aandacht. Uitgenodigd door het Instituut, in samenwerking met Mediamatic, komen 22 internationale sprekers met uiteenlopende achtergronden (zakenlieden, computerexperts, communicatie-deskundigen, architecten,

op het terrein van de interactieve multimedia. • Diezelfde

- *4D Doors of Perception: de uitdaging van interactief ontwerpen.*

Interactieve multimedia en wereldwijde netwerken bieden de grootste uitdaging sinds de industrialisatie. Er moeten produkten - ofwel 'inhoud' - ontwikkeld worden, die berekend zijn op de ongelooftelijke snelheid waarmee de dichtheid van de wereldwijde telenetwerken toeneemt. (Op dit moment zijn er circa 3,5 miljoen Internet-gebruikers. Naar verwachting zal dit aantal binnen vijf jaar stijgen tot 100 miljoen.) Binnen het 4D programma komen sociale wetenschappers, managers, ontwerpers en anderen samen om de consequenties van een netwerk-cultuur te onderzoeken.

De bedoeling van deze aanpak is om een op teamwerk gebaseerde benadering van vernieuwing te kweken. De projecten van het Instituut betreffen niet alleen ontwerpers. Ook verlichte opdrachtgevers die ambitieuze doelen nastreven zijn onmisbaar voor vernieuwing in vormgeving. Net zo belangrijk zijn de verschillende gebruikers van produkten of processen: in een tijd van voortdurende vernieuwing vervagen de grenzen tussen ontwerpers, producenten en gebruikers, door het ontstaan van een gezamenlijke creativiteit. Het Instituut is niet geïnteresseerd in vormgeving als een doel in zichzelf, maar wel als middel voor technische en culturele vernieuwing. Projecten moeten waarde toevoegen aan de informatie, aan een produkt of een proces, en daarbij zo mogelijk verschillende disciplines samenbrengen.

VERBINDENDE THEMA'S

De drie hoofdprogramma's van het Instituut - 2D, 3D en 4D - zijn horizontaal met elkaar verbonden door enkele sociale en culturele thema's:

Werk en Vakmanschap - Lichaam en Geest

"We werken niet alleen om te produceren", schreef Eugene Delacroix, "maar om de tijd een waarde te geven". In alle programma's wordt het belang van mensenwerk en vakmanschap - van typografie tot telematica - in de post-industriële economie benadrukt. Vormgeving kan meewerken aan de automatisering van vele menselijke activiteiten, maar dat hoeft niet. Met een Europees werkloosheidscijfer dat de 30 miljoen nadert, zou werk - of dit nu fysiek of geestelijk of beide is - behandeld moeten worden als een *waarde* in een produkt en een proces, en niet alleen als iets dat geld kost. Trouwens, machines weten niet alles, en dat zullen ze ook nooit doen, vooral omdat ze geen lichaam hebben.

Oproep voor interactief design op *Doors of Perception 1*

beeldend kunstenaars en filosofen)

op 30 en 31 oktober aan het woord

over de uitdaging van interactieve

vormgeving. Ter illustratie zijn diver-

se toepassingen te zien. "Voor het

eerst in Nederland werden op zo grote schaal en met zo'n

'A stor is born': *juigende kinderen begroeten Iwoi's Ugo Ugo Lhugo*

breed spectrum de concerten getoond van een mediarevolutie", aldus

de Volkskrant. • Jonge vormgevers worden enkele dagen

later, op 5 november, aangemoedigd in discussie te gaan

met de meer gevestigde leden van een panel, waarin onder

Dwarsverbanden en Netwerken

Het idee van 'dwarsverbanden' komt terug in de meeste projecten van het Instituut. Het feit dat consumenten bij het gebruik van nieuwe communicatienetwerken zo veel te zeggen hebben over de produkten en diensten die ze kopen, heeft verregaande consequenties voor het karakter van vormgeving. Om maar te zwijgen over wat het betekent 'consument' te zijn. Het idee van gedeelde creativiteit, met gebruikers, ontwerpers en producenten die samen produkten maken, is de opwindendste kant van wat economen de 'nieuwe economie' noemen.

Sustainability - niet minder maar anders

Een groeiend aantal ontwerpers, onder meer verenigd in het recent opgerichte O2 Global Network, deelt de zorgen van de milieubeweging. Zij denken na over de ontwikkeling van 'duurzame' modellen van produktie. Maar de meeste experts vrezen dat toenemende verbeteringen niet voldoende zijn om een catastrofale eco-schok binnen enkele decennia af te wenden. In de woorden van Paul Hawken: "5,5 miljard mensen planten zich exponentieel voort, en het vervullen van hun noden en wensen ontleemt de aarde zijn biologische capaciteit om leven te produceren. Door de explosieve consumptie van één enkele soort gaat het klimaat kapot en worden de lucht, de aarde, het water en de dierenwereld vernietigd." (uit: *The Ecology of Commerce*, 1993, Paul Hawken)

Om ons gebruik van grondstoffen en energie binnen een periode van 50 jaar met een factor 20 te reduceren zijn radicaal nieuwe economische modellen nodig. Een duurzame maatschappij vereist een handels- en produktiesysteem, waarin elke handeling behoudend en herstellend van aard is.

Consumenten zullen alleen produkten en diensten gebruiken als die andere kwaliteiten en een grotere waarde te bieden hebben. Vormgeving kan een belangrijke rol spelen in het zichtbaar en voelbaar maken van deze nieuwe scenario's.

Demografie - vormgeving voor een verouderend Europa

De levensverwachting is in de loop van deze eeuw verdubbeld. Rond het jaar 2000 zal de helft van de volwassen West Europeanen 50 jaar of ouder zijn. Tegelijkertijd veranderen onze opvattingen over ouderdom: het idee van een 'derde jeugd', een tijd van ontspanning, ondanks het feit dat velen langer zullen werken, wordt steeds meer geaccepteerd. Gedurende 35 jaar heeft de industrie zich met haar

Verhite momenten in The Frozen Fountain

anderen Harry Swaak (Lumiance), Stefan Hamel (Edra) en John Thackara

zitting hebben, tijdens een **FORUMDISCUSSIE** in designwinkel **THE FROZEN FOUNTAIN** in Amsterdam. • "Het wordt tijd voor een nieuwe generatie produkten die lang-

10

zaam en eerbiedwaardig verouderen en die onze metgezellen in het leven kunnen worden." Het rapport **ETERNALLY YOURS**, voor het Instituut geproduceerd door Ed van Hinte, Henk Muis en Arnoud Odding, dat op 6 november verschijnt, inventariseert de consequenties van Ezio Manzini's credo voor de vormgeving, produktie en consumptie van gebruiks-

produkten en diensten gericht op jonge mensen, waarbij de noden van oudere consumenten genegeerd werden. Design speelt een cruciale rol in het vormgeven van een wereld waarin tegemoetgekomen wordt aan de verlangens van allen. Het Instituut is al actief in het European Design for Ageing Network; het onderwerp zal de basis zijn van veel van de activiteiten.

HET KENNIS - SYSTEEM

Het Instituut geeft prioriteit aan de verspreiding van ideeën die voortkomen uit de projecten. Daarom worden informatie en communicatie binnen het Instituut beheerd als een samenhangend kennis-systeem. Uitgangspunt is dat projecten nieuwe kennis genereren en zich niet uitsluitend op algebaande paden begeven. Bovendien moeten de resultaten snel en doorlopend verspreid worden naar de partners van het Instituut en het publiek. Het *organisatorisch geheugen* van het Instituut wordt eveneens serieus genomen. Vaak brengen de projecten immers interacties tussen verschillende groepen mensen teweeg die nooit meer herhaald zullen worden. Nieuwe manieren om de sfeer en inhoud van dergelijke ontmoetingen vast te leggen worden doorlopend ontwikkeld.

Dit idee van een kennis-systeem is gebaseerd op het oude Chinese gezegde: *ik hoor, en ik vergeet; ik zie, en ik herinner mij; ik doe, en ik begrijp*. Mensen handelen, of veranderen, als ze ervaren hoe dingen anders zouden kunnen - niet door ze alleen maar bloot te stellen aan grote hoeveelheden informatie. Hoewel het Instituut zijn taak als openbaar informatiepunt zeer serieus neemt, is het niet in de eerste plaats een archief of een bibliotheek. Als voor een project informatie nodig is, wordt contact gezocht met primaire informatiebronnen als bibliotheken, musea en professionele archieven, en binnen gespecialiseerde netwerken in het onderwijs en de industrie.

Het Instituut streeft naar snelheid, flexibiliteit, kordaatheid, scherpte en vriendelijkheid in zijn dienstverlening. Zowel de projecten als de interne diensten worden georganiseerd door staf-teams en externe medewerkers. De programma managers fungeren als analytici en producenten. Veel van de standaard productiewerkzaamheden worden door derden uitgevoerd. Formele voorwaarde voor project managers is dat zij continu evalueren. In hun projecten moeten vormgevers en gebruikers samengebracht worden met andere experts. Ze ontwikkelen beleid voor de lange termijn, en hun projecten moeten nieuwe kennis opleveren en verspreiden.

Museum Fodor, het huis van het Vormgevingsinstituut, is een belangrijk instrument in dit systeem.

voorwerpen die functioneel en affectief duurzaam moeten zijn. Het ligt ten grondslag aan een vervolgproject waarin wordt samengewerkt met opleidingen en industrie.

- Vooraanstaande 'design-producers' uit tien landen, onder wie vertegenwoordigers van het tijdschrift *Blueprint*, BBC tv, het Museum of Modern Art New York, het Stedelijk Museum,

Design in werelds perspectief

ID Magazine en Items
buigen zich tijdens het seminar **DESIGN AND**

THE CULTURE INDUSTRIES (6 en 7 november) in Hotel

The Grand in Amsterdam over de plaats van vormgeving binnen de ontwikkeling en uitvoering van hun organisatie.

Nieuwe jongeren buigen zich over het ontwerpen voor 'de nieuwe ouderen' in Hotel New York

12

• In het jaar 2000 zal 50% van de volwassen Europese consumenten 50 jaar of ouder zijn. Deze groeiende en vernieuwende 'senioren'-markt is een week later, op 15 november, onderwerp van het seminar **DE NIEUWE OUDEREN** in Hotel New York in Rotterdam. In samenwerking met het Royal College of Art in Londen wil het instituut met deze bij-

eenkomst een schakel vormen tussen ontwerpers en onderzoekers op

dit terrein. • De bijeenkomst **SUSTAINABLE LIFESTYLES**,

O2 INTERNATIONAL EVENT, gewijd aan milieuvriende-

lijke vormgeving, krijgt merele steun. Verslaglegging van dit

Vechten voor frisse lucht tijdens O2 Event

13

evenement op 25, 26 en 27 november in Rotterdam in de vorm van een speciaal katern :an Items VAK getiteld 'Striking Visions', is mogelijk door een bijdrage van het Instituut. • Ter gelegenheid van haar veertigjarig bestaan nodigt keramiekfabriek

Cor Unum een selecte groep internationale ontwerpers, onder wie Ron Arad, Gijs Bakker, Benno Premsele en Marc Newson, uit een vaas te ontwerpen. Ontwerpers, distributeurs, inkopers en producenten van vormgeving spreken over dit project, dat wordt gebruikt als voorbeeld voor vormgevingsbeleid in het midden- en kleinbedrijf, tijdens de

2 D

PROGRAMMA

DE TOEKOMST VAN GRAFISCHE COMMUNICATIE

Nederlandse grafische vormgeving en typografie hebben een wereldwijde reputatie. De ontwerpers combineren creativiteit en een diepgaande technische expertise. Dit vakmanschap is mede dankzij verlichte opdrachtgevers als de PTT, nu KPN,

Cor Unum project noder toegelicht

DE INDUSTRIE ALS INITIATOR een symposium op 27 november in het

Europees Keramisch Werkcentrum in Den Bosch. • 1994 •

Op 11 januari 1994 komt de jury bijeen voor de **NATIONALE**

SELECTIE van bedrijven voor de European Community

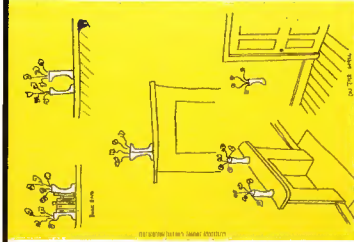
14

Design Prize (ECDP). Tot de Nederlandse selectie die uiteindelijk naar Dublin gaat behoren Auping, Pastoe, Nedap en Hotel New York. • **ECO-DESIGN** op nationaal niveau wordt nader beschouwd in het rapport 'inventarisatie en aanbevelingen Eco-Design Activiteiten', door Liesbeth Bonekamp en Conny Bakker, dat op 12 januari 1994 verschijnt.

opgebouwd. De sociale, culturele en technologische context van visuele communicatie verandert echter snel. De taak van het 2D team is om een helder beeld te ontwikkelen van deze instabiele omgeving: om vormgevers, gebruikers en cliënten te betrekken in projecten die het eigen inzicht in deze complexe tendensen vergroten; en om grafische vormgeving, typografie en illustratie op nieuwe manieren toe te passen.

Tomorrow's Literacies gaat daarom niet alleen over boeken, tijdschriften, posters of verpakkingen, maar over het proces van visuele communicatie. Thema's zoals het beheer van visuele communicatie in de moderne stad vormen een uitdaging voor vormgevers, planologen en opdrachtgevers.

Een ander onderwerp is de invloed van de demografische verandering op kennis van de massa. De veranderende visuele

Het rapport bevat een uitvoerige inventarisatie met documentatie over eco-design in Nederland en geeft talloze aanbevelingen • Dat de grote stroom van verschillende uitingen

reclame) en met name in de stad ook als een vorm van 'vervuiling' kan worden beschouwd blijkt tijdens het door het Instituut ondersteunde seminar **LIVE MAGAZINE** in De Balie in Amsterdam op 15 januari. Hoe beleidsmakers en vormgevers met deze vorm van vervuiling om zouden kun-

van vormgeving in de openbare ruimte (affiches, borden,

nen gaan is onderwerp van één van de seminars waaraan het

gevoeligheid van oudere consumenten betreft zowel cliënten in de uitgeverij als de farmaceutische wereld, in het transport en de detailhandel. De invloed van ‘groene’ verpakkingen op vormgeving is een ander terrein dat aandacht krijgt.

Ontwerpers moeten nieuwe manieren vinden om milieuvriendelijke verpakking functioneel en aantrekkelijk te maken.

DE TOEKOMST VAN HET WOORD

De Frankfurter Buchmesse is de grootste vakbeurs voor de uitgeverij. Meer dan 90.000 nog te verschijnen boeken worden ieder jaar op deze gigantische intellectuele marktplaats verhandeld. Circa 12 miljoen eerder gepubliceerde titels worden beschreven in catalogi die op de beurs gedistribueerd worden door duizenden uitgevers uit meer dan 150 landen. In dit hoofdkwartier van het boekenvak organiseerde het Instituut in 1993 samen met de Stichting CPNB een tentoonstelling van de best verzorgde Nederlandse boeken van de tien voorafgaande jaren. Deze bijzondere objecten werden gepresenteerd in een radicaal tentoonstellingsontwerp van Traast en Gruson waartoe het Instituut de opdracht had gegeven. De boeken werden tentoongesteld in een overvloed van commerciële logo's, een ruimtelijke weergave van de druk van de commercie op alle aspecten van het uitgeefproces.

De controversiële tentoonstelling was de arena voor een serie debatten over de vraag of het boek nog een toekomst heeft. Uitgevers, vormgevers, schrijvers en distributeurs en natuurlijk lezers waren bij de gesprekken betrokken. In het jaar 2000 hebben de meeste mensen in ontwikkelde landen - en enkele miljoenen in de rest van de wereld - toegang tot min of meer onbeperkte hoeveelheden informatie via de elektronische super-highway. Dit belooft een verschuiving te weeg

↓ 16

Instituut deeneemt. Het Instituut ondersteunt tevens een bijzondere geluidsinstallatie van de initiators van Live Magazine, het ontwerpersduo Mevis & Van Deursen.

- Het Instituut heeft het stimuleren van design onder ontwerpers, gebruikers en bedrijven internationaal als hoogste prioriteit. Voor de tentoonstelling **MADE IN HOLLAND**,

Vervuiling van de openbare ruimte hot item in virtueel tijdschrift

Design aus den Niederlanden,
een overzichtstentoon-
stelling over Nederlandse

vormgeving in het Museum für Angewandte Kunst in Keulen,
die samenvalt met de internationale meubelbeurs in Keulen,
was het Instituut mede-uitgever van de catalogus 'Made in

te brengen die even ingrijpend zal zijn als de zogenaamde Gutenberg revolutie van 1450. Zoals het gesproken woord in de zesde eeuw voor Christus ruimte had gemaakt voor het geschreven woord, moest het handschrift toen voorrang verlenen aan het gedrukte woord. Binnen 50 jaar bracht de uitvinding van de boekdrukunst een revolutie teweeg in de vorming en verspreiding van kennis. Als de boekdrukunst, zoals velen geloven, het einde van de Middeleeuwen inluidde en de moderne wereld aankondigde, wat staat ons dan te wachten als de digitale revolutie zijn weerslag krijgt? Toen 100 jaar geleden het publiek voor het eerst bewegende beelden te zien kreeg, reageerde het verbaasd. Dynamische presentaties van beeld en tekst op het computerscherm zullen zeker ons vertrouwen in de traditionele geschreven tekst en de vormgeving van pagina's ondermijnen, en dit zal onze hele literaire cultuur zelf op losse schroeven zetten. Waarom zou iets omschreven moeten worden als je het ook in beelden kunt tonen? Computers zullen meewerken aan de herleving van vormen van communicatie die nu nog kenmerkend worden geacht voor 'achtergebleven' culturen: het gesprek en de performance. De consequenties van deze veranderingen voor grafische vormgeving en typografie zijn diepgaand, en het Instituut zal alles in het werk stellen om te zorgen dat de inbreng van vormgevers in de digitale revolutie even belangrijk is als in de revolutie van het gedrukte woord.

2D: 1995 EN VERDER

Bij het ter perse gaan van dit rapport, startte het Instituut net een nieuwe serie lezingen in het kader van *Tomorrow's Literacies*, bedoeld voor vormgevers, uitgevers en andere betrokkenen uit de communicatie-industrie. Onder de eerste sprekers waren April Greiman, de Amerikaanse ontwerper en criticus; Willem Velthoven, Mediamatic en Rick Poynor, redacteur van *EYE magazine*. Een onderzoek naar de invloed van informatietechnologie op de Europese grafische vormgevingsindustrie is begonnen. Een seminar, bedoeld voor lokale beleidsmakers, over 'de antwoorden van vormgeving op semiotische vervuiling' is in voorbereiding. Voor het gebruik van afbeeldingen en typografie op de Website van het Instituut op het World Wide Web wordt een strategie ontwikkeld. De haalbaarheid van een grote tentoonstelling over de toekomst van het boek wordt onderzocht.

Holland'. "Hollanders hebben de neiging hun hele omgeving op onnavolgbare wijze vorm te geven, van stations en bankbiljetten tot uniformen voor postbeambten, ja zelfs belastingformulieren", volgens het blad *Möbel Design*.

- Tijdens de tentoonstelling wordt in een serie openbare **DIALOGEN** op 19, 20 en 21 januari aandacht besteed aan

het thema 'design-strategie' voor bedrijven en overheden. Sprekers zijn Frans Haks, Rainer Krause en Ootje

- Door jaarlijks de **ROTTERDAM DESIGN PRIZE** Oxenaar.
- Tijdschriften, profileert de stad Rotterdam zich als een stad met een uitgesproken design-identiteit. Het Instituut werkt

Einladung
**3D Design
Dialoge,**

Deutschland-Niederlande

Mittwoch 6 Oktober: **Carl Haenlein**
(Direktor Kestner Gesellschaft, Hannover)
und **Gerard Hadders** (*Hard Werken*,
Rotterdam) und **Jan van Eyck Akademie,**
Maastricht); *Das Buch als Medium*
und der Konflikt zwischen Bild und Text.
Donnerstag 7 Oktober; **Peter Wilberg**
(Designer, London/Frankfurt am
Main), **Irmgard Emmert** (Designerin, Amsterdam)
und **Wigger Bierma** (Designer,
Arnhem). *Funktion des Ausstellungs-*
kataloges; Medium für künstlerisches
Idee oder Ausstellungssouvenir.

Freitag 8 Oktober; **Erik Spiekermann**
(Metz Design und Fontshop, Berlin)
und **Gerard Unger** (Typograf, Bussum);
Eine Diskussion im Zeichen der
Zukunft der Typografie.

Die Diskussionsreihe wird moderiert
durch **Prof. Friedrich Friedl** von
der Hochschule für Gestaltung, Offenbach.

Die Drei Design Dialoge finden statt von 12.30 bis 14.30 in
Halle 1.1.A806, Messe Gelände, Frankfurt am Main.
Veranstalter: The Netherlands Design Institute, Amsterdam.
Mit freundlicher Unterstützung der Stiftung Buchkunst,
Frankfurt am Main.

Organisation: Art Support, Rotterdam.
Weitere Informationen: Art Support, Zantenlorenskade 485, 3043 SS, Rotterdam (NL)
Telefon +31 - 20 - 413 33 31 - Fax +31 - 20 - 464 67 77

Uitnodiging tot discussie over de toekomst van het woord tijdens de Frankfurter Buchmesse

mee aan de publikatie van een cata-
logus, die in februari als bijlage van
Items-VAK verschijnt. • De relatie tus-
sen vormgeving en de afzet van pro-
dukten is onderwerp van diverse

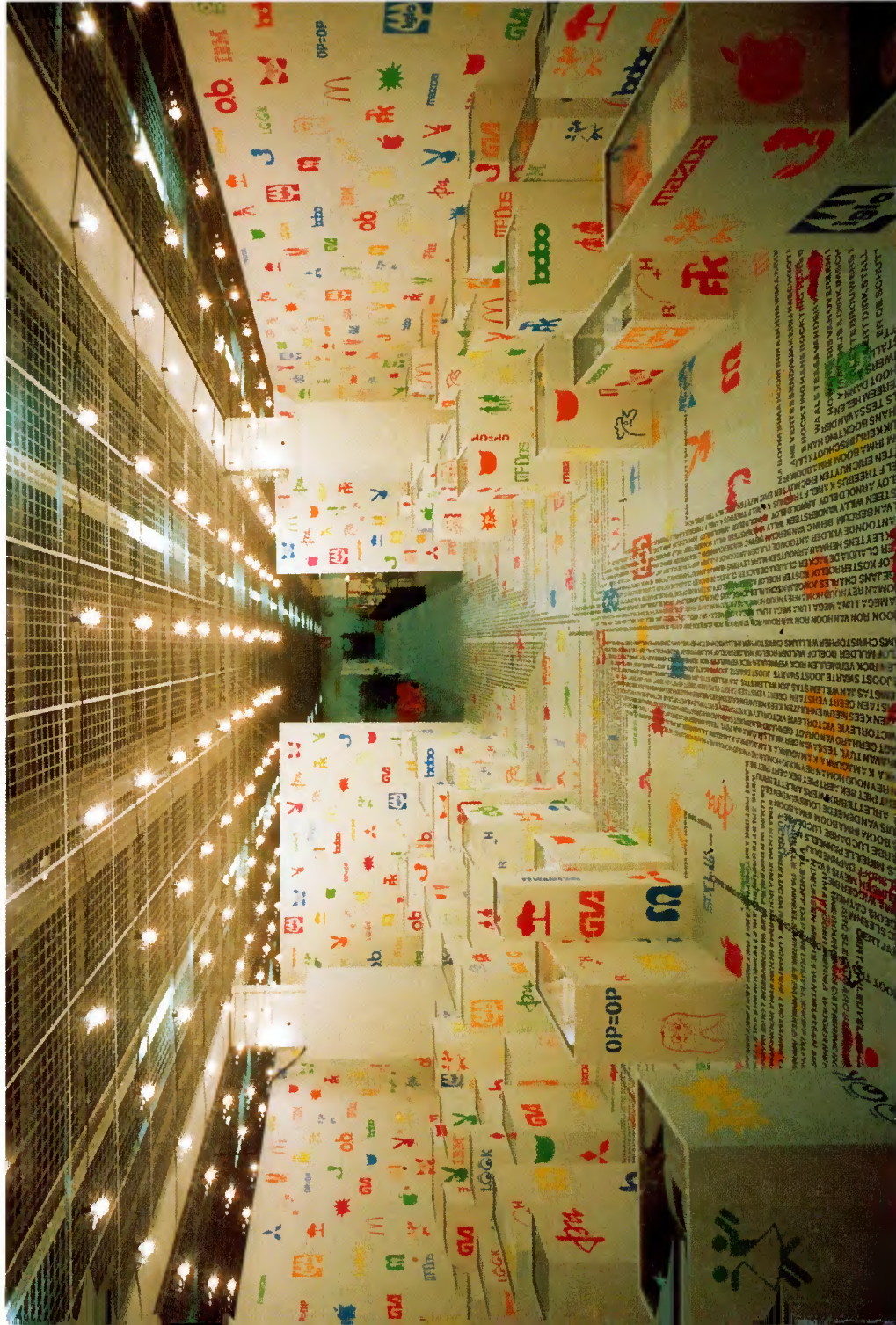

onderzoeken en rapporten. Op 28 februari verschijnt

Totlin voors von Richard Meitner, genomineerd voor de Rotterdamse Design Prijs

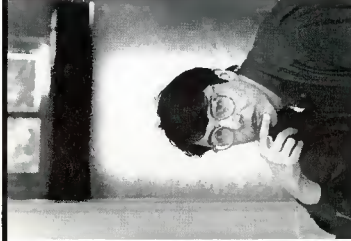
18

LES EXTREMES SE TOUCHENT, het resultaat van een
haalbaarheidsonderzoek naar veranderende distributie pa-
tronen voor mode en sieraad, uitgevoerd door de Stichting
Coumans. • Op 1 maart treedt **GERT STAAL** in dienst als
manager van het 3D programma *Terra Nova* van het
Instituut. • In vervolg op de Frankfurter Buchmesse start

Tentoonstelling tijdens de Frankfurter Buchmesse, vormgegeven door Traast en Gruson

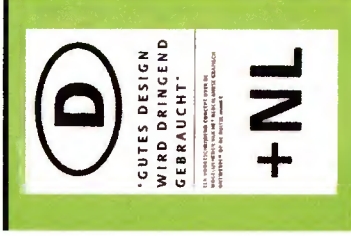
Gert Staal, Terra Nava programma manager

een kleinschalig onderzoek naar de
toegang tot de Duitse markt voor
Nederlandse grafisch ontwerpers.
Het rapport **GUTES DESIGN
WIRD DRINGEND GEBRAUCHT.**

19

Gutes Design wird dringend gebraucht, aak in Duitsland

verschijnt, geeft aan dat de Duitse
markt open staat voor Nederlandse
grafisch ontwerpers. De ontwerpers
blijken echter zelf niet bijzonder
gebrand op het veroveren van deze

samengesteld door O dubbel d en Wim Pijbes, dat op 2 maart

markt. • Het modelabel **ORSON & BODIL** en het collectief

3 D

PROGRAMMA

VORMGEVING EN PRODUCTIE IN DE NIEUWE ECONOMIE

De glorie tijd van de massaproductie lijkt voorbij.

Honderdvijftig jaar na de industriële revolutie is een periode aangebroken waarin fabrieksmatige productie en massaconsumptie hun gebruikelijke betekenis hebben verloren.

20

LE CRI NÉERLANDAIS, waarin zes jonge modeontwerpers uit Arnhem verenigd zijn, doen wel degelijk moeite zich internationaal te profileren met hun wintercollecties 1994 / 1995. Hun shows in Parijs op 6 en 9 maart, betekenen een doorbraak in de internationale modewereld, die zich plotse-ling bewust wordt van een Nederlandse golf. De *New York*

Times spreekt van de doorbraak van het "nieuwe Nederlandse modernisme". • De produkten van de Franse Citroën-fabriek genieten al decennia lang bekendheid bij een groot pu-

blic van (auto)liefhebbers. Gedurende de tentoonstelling

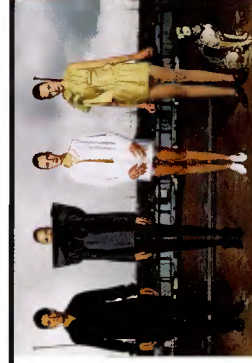
'Nieuw Nederlands modernisme'

De anonimiteit tussen fabrikanten en gebruikers wordt opgeheven, productie en distributie kunnen 'op maat' worden gesneden en grote ondernemingen ontdekken steeds meer de kwaliteit van kleinschaligheid en ambachtelijk vakmanschap. Het zijn signalen die duiden op een grensvervaging tussen multinationale ondernemingen, kleine producenten en toegepaste kunstenaars, die nog maar kort geleden onaan-tastbaar waren in hun autonomie. Het Terra Nova-programma onderzoekt de consequenties van deze verandering. De snel ontwikkelende mode-industrie biedt op dit moment het tastbaarste voorbeeld van de vermenging van specialismen, maar ook de edelsmid of de ontwerper van auto's ontkomt niet aan de gevolgen van de industriële anarchie.

Le Cri Néerlondais: een hartekreet voor een enthousiast publiek

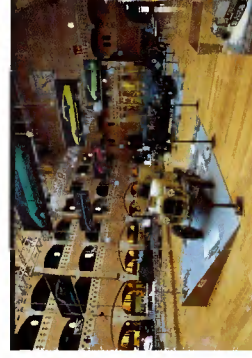

CITROËN, 75 JAAR

TOEKOMST in de Beurs van Berlage te Amsterdam

organiseert het Vormgevingsinstituut van 11 maart tot en met 24 april vijf **LEZINGEN** over de vormgeving van auto's, de strategie van de fabrikant en de beleving van de auto-

Het Instituut organiseerde lezingen bij de Citroën tentoonstelling

mobiliist. Art Blakeslee,
directeur van de ont-
werp afdeling van Citroën

voorspelt daar de neergang van de Japanse autoindustrie.

- Aan jonge Nederlandse ontwerpers wordt net als in 1993 aandacht geschonken op de **TALENTBÖRSE MÜNCHEN**,

Produktontwikkeling is een integraal proces geworden waarin distributie en logistiek, directe verkoop en interactieve communicatie minstens zo belangrijk zijn als de feitelijke vormgeving van het produkt.

Terra Nova is meer dan de geïnteresseerde toeschouwer bij dit proces. Het neemt ook initiatieven ten aanzien van de ontwikkeling of presentatie van *produkten* waarin de nieuwe ideeën tot uitdrukking komen. Het analyseert het proces van produktontwikkeling en kijkt in het bijzonder naar de verhouding tussen de verschillende specialismen die opnieuw moet worden gedefinieerd. En het richt zich op de positie van vormgeving binnen *organisaties*. Hun identiteit en cultuur zijn uiteindelijk bepalend voor de processen en afzonderlijke produkten.

Eibert Draisma wint techniekprijs met frotjes

in een presentatie met daaraan verbonden een prijsvraag voor jonge ont-

werpers op de **INTERNATIONALE HANDWERKSMESSE** in München (12 - 20 maart). Laureaat Eibert Draisma ontvangt in The Frozen Fountain in Amsterdam op 20 mei zijn

22

internationale prijs. • Ook de presentatie van Nederlandse vormgeving op de meubelbeurs in Milaan bleek voor herhaling vatbaar. Het Instituut maakt de publikatie van een catalogus mogelijk bij de tentoonstelling **DROOG DESIGN 2**

in Galerie Inter Nos - Donna Elisa. Tijdens de openingsavond op 11 april betreden de modellen van Le Cri Néerlandais een

ONTWERPEN VOOR OUDEREN

Ontwerpen en ouderdom: het is geen populaire combinatie. De ontwerper zelf is bij voorkeur levenslang een jeugdige ster; het object is vlak na de geboorte op zijn begeerlijkst; en de oudere gebruiker is zelden het richtpunt voor de ontwikkeling van designprodukten. Maar de werkelijkheid verandert en dus moet ook de ontwerpindustrie volgen. Nu binnen enkele decennia de helft van de volwassen bevolking van West-Europa ouder zal zijn dan 50 jaar, moet iedereen eraan geloven. De eisen van de oudere consument worden doorslaggevend voor de produktie van gebruiksgoederen en de inrichting van omgevingen en diensten.

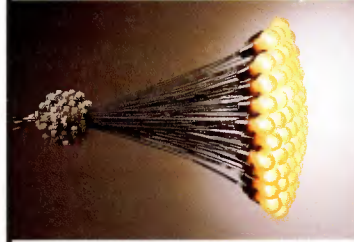
Het project *Ontwerpen voor ouderen*, opgezet in samenwerking met de Royal College of Art in Londen, loopt op deze ontwikkeling vooruit. Het ziet de immense demografische verschuiving als een uitdaging. Ontwerpers en fabrikanten zullen lering moeten trekken uit de ervaring van oudere consumenten. Tegelijk zal er op vele gebieden wetenschappelijke ondersteuning moeten komen voor de produktontwikkeling. Door die verschillende kennisbronnen met elkaar te verbinden kan de ontwerper een zinnige bijdrage leveren aan de humanisering van de leefomgeving en de leefomstandigheden. Ouderen worden niet langer met hun beperkingen geconfronteerd, maar op hun verlangens aangesproken.

Dat is de basis voor de verbinding die het Instituut onderhoudt met bijvoorbeeld de afdeling

Gerontechnologie van de TU Eindhoven en het Kwaliteits Instituut voor Toegepaste Thuiszorg in Groningen. Beide instellingen beschikken over expertise op het gebied van de gevolgen van veroudering en zijn bijzonder geïnteresseerd in een ontwerpmethodiek die daar rekening mee houdt.

In het European Design for Ageing Network werkt het Instituut samen met 12 Europese partners (onder meer de Domus Academy in Milaan) om die mentaliteitsverandering ook internationaal gestalte te geven. Door proefprojecten, via exposities, seminars en workshops probeert het European Design for Ageing Network uiteenlopende partijen rond het thema te verzamelen. Omdat er fabrikanten en marketeers, consumentenorganisaties en wetenschappers, media, politici en supermarktketens nodig zijn om de ouderen en de ontwerpers tot een werkelijke alliantie te smeden.

'85 lamps' van Rody Graumans, een ode aan Edison in Milaan

23

catwalk die op straat is opgesteld.
Het Milaanse meubel- en modepubliek kijkt in verwondering naar deze Nederlandse modeshow. • Om de kwaliteit van Nederlandse vorm-

ondersteunt het Instituut initiatieven die gericht zijn op beheer en behoud. Op 15 april vergadert men met het **NEDERLANDS ARCHIEF GRAFISCH ONTWERPEN**. Het Vormgevingsinstituut zegt bij deze gelegenheid steun toe voor het **PILOT-PROJECT DICK ELFFERS**, waardoor de basis gelegd kan worden voor het toekomstige archief.

geving ook voor toekomstige generaties te documenteren

Het archief van Dick Effers, vormt een waardevol onderdeel van Nederlands cultureel erfgoed

24

• Het Instituut adopteerde de **THEO LIMPERG PRIJS**, een tweejaarlijkse prijs voor oorspronkelijkheid in industrieel ontwerp. Op 25 april nomineert de jury **ALEXANDER VAN SLOBBE** van het ontwerperslabel Orson & Bodil als winnaar. Bij de toekenning van de prijs hechtte de jury vooral aan het signaal dat er een economisch belang verbonden is

aan het modeontwerp. Bovendien wilde zij recht doen aan de voedingsbodem die met name de academie in Arnhem al jaren biedt voor Nederlands modetalent. Een maand later, op 26 mei, brengt het Instituut de Nederlandse mode onder

Design for Age is design for all: een jampot ontworpen voor iedereen door Gavin Pyke

de aandacht van vertegenwoordigers van de Duitse pers.

- Een groot publiek kan kennis maken met de resultaten van het project **MODE EN SIERAAD** tijdens de **KUNSTRAI** in Amsterdam, van 31 mei tot en met 5 juni. Acht duo's modeontwerpers en sieradenmakers laten de resultaten van hun samenwerking zien. Mede door de opvallende ronde

Made en Sieraad beweegt KunstRai

25

stand van ontwerpers
Danz en Scholtes en de
performance van vijf

levende modellen trekt de presentatie veel aandacht. In
Bijvoorbeeld verschijnt een bijlage die fungeert als catalogus.

- Stimulering van onderzoek door jonge ontwerpers is het

MODE EN SIERAAD

Hoe dicht de beide werelden elkaar in de praktijk van het dragen ook naderen, de modeontwerper en de edelsmid worden zelden samen signaleerd. Een jurk en een collier worden gecombineerd door de vrouw die ze zelf een verwantschap toedicht. Buiten het zicht van de betrokken ontwerpers. Zij weten het niet, of willen het niet weten.

Het project *Mode en Sieraad* begon vanuit de verwachting dat een doorbraak van dat isolement gunstig zou kunnen zijn voor beide vakgebieden. Het vaste ritme van de mode, de structuren waarin collecties worden getekend, gemaakt en verkocht, de gespecialiseerde pers: dergelijke elementen zijn de sieradenwereld vrijwel vreemd. Anderzijds is de thematische verdieping van de edelsmid die in de loop der tijd ideeën steeds verder kan uitwerken vaak een onbereikbaar ideaal voor de haastige modemaker.

Mode- en sieraadontwerpers trokken gedurende een jaar samen op, werkten aan een gezamenlijke presentatie en hun bijdragen gingen soms letterlijk in elkaar op. De gedachten bleken toch op één lijn te kunnen staan, zelfs als de samenwerking uitdrukkelijk voor die ene keer was aangegaan. Het project onderzocht echter niet alleen de ontdekkingsreis van de ontwerpers, het keek ook naar de manier waarop hun produkten op de markt komen. Wat kon de verkoop van mode leren van het beheerste galeriecircuit waarin het moderne sieraad wordt verspreid? En kan er een verkoopformule worden ontwikkeld die voor beide vakgebieden nieuwe wegen opent? Het onderzoek naar een gecombineerd aanbod van in Nederland ontworpen kleding en sieraden geeft mogelijkheden aan die bijvoorbeeld kunnen leiden tot speciale winkels waar beide op maat besteld kunnen worden. Er zijn opties voor een reizende verkooppresentatie. Er is gekeken naar de noodzakelijke investeringen en naar de veranderingen die de markt door een dergelijke aanpak kan ondergaan. De bevindingen worden gekoppeld aan een tentoonstelling van het samenwerkingsproject en besproken met deskundigen uit de detailhandel, de modewereld, de galeriewereld en de academies.

Onderzoek naar vormgeving in de openbare ruimte

26

doel van de **YOUNG INDUSTRIAL DESIGNER'S RESEARCH GRANT**. In samenwerking met het Sandberg Instituut is dit jaar van de deelnemers aan de Masterclass 'Industrial design in the Urban Landscape' het project 'Utopia' van de Franse Matali Crasset geselecteerd. Met de haar op 11 juni overhandigde prijs krijgt zij de gelegen-

heid haar project verder uit te werken en tijdens de Masterclass 1995 te presenteren. • Om een breed publiek kennis te laten maken met wat er in Amsterdam op het gebied van vormgeving te zien en te koop is wordt van 8 tot en met 15 juni onder aus-

**INDUSTRIAL
DESIGN
IN
THE URBAN
LANDSCAPE**

3D: 1995 EN VERDER

Bij het ter perse gaan van dit rapport begon rond het thema *Ontwerpen voor ouderen* een samenwerking met de TU Eindhoven. Doel is een database op te zetten die informatie bijeen brengt ten behoeve van kennisontwikkeling en gerichte produktontwikkeling in deze sector. Voorbeeldopdrachten aan Nederlandse ontwerpers en producenten ondersteunen het onderzoek. De toekomst van menselijke arbeid wordt besproken in het project *Skill*. Welke rol speelt ambachtelijkheid nog in de geautomatiseerde produktie; welke waarde heeft de inzet van menselijke vaardigheid; hoe behouden de 'dure' westerse landen een produktiecultuur waarin design kan gedijen? In het lezingenprogramma komen dergelijke onderwerpen publiekelijk aan de orde; tijdens workshops schrijven direct betrokkenen uit diverse achtergronden de agenda voor een programma op dit gebied.

Het Instituut presenteert eind maart een overzicht van Nederlandse industriële vormgeving In Tokyo en biedt in eigen huis onder meer toegang tot het jubileumproject *Actie/Reactie* van de Koninklijke Tichelaar in Makkum: nieuwe ontwerpen voor een 400 jaar oude aardewerf fabriek. Halverwege het jaar staat de tweede *European Design Industry Summit* op de agenda.

Amsterdam Designstad: een vormgevingsweek voor liefhebbers en leken

27

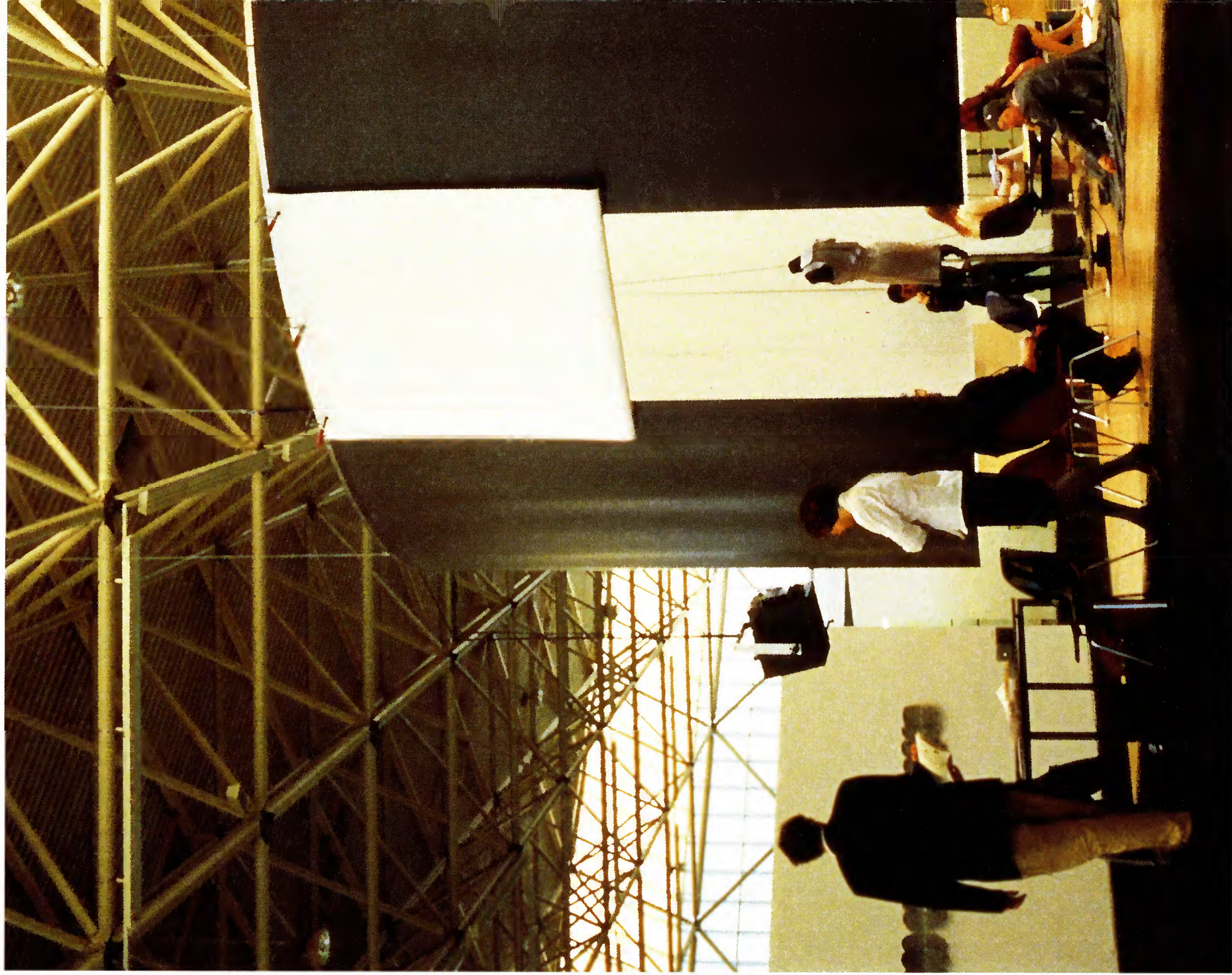
piciën van het Vormgevingsinstituut de **DESIGN WEEK** georganiseerd. Circa 40 galerieën en winkels in Amsterdam werken mee aan dit informele festival. • In dezelfde week nemen directieleden van 35 bedrijven uit twaalf Europese landen, allen behorend tot de nationale selecties voor de European Community Design Prize (ECDP), deel aan de

EUROPEAN DESIGN INDUSTRY SUMMIT (EDIS). Gedurende drie dagen bespreken zij hun strategie ten aanzien van industriële vernieuwing - en de rol die vormgeving daarin speelt. Het op 10 juni uitkomende rapport

DESIGN ACROSS EUROPE, een eerste verkenning over

Totaaltheater: Mode en Sieraad op de KunstRai (foto: Reyn van Koolwijk)

European Design Industry Summit in het Vormgevingsinstituut

28

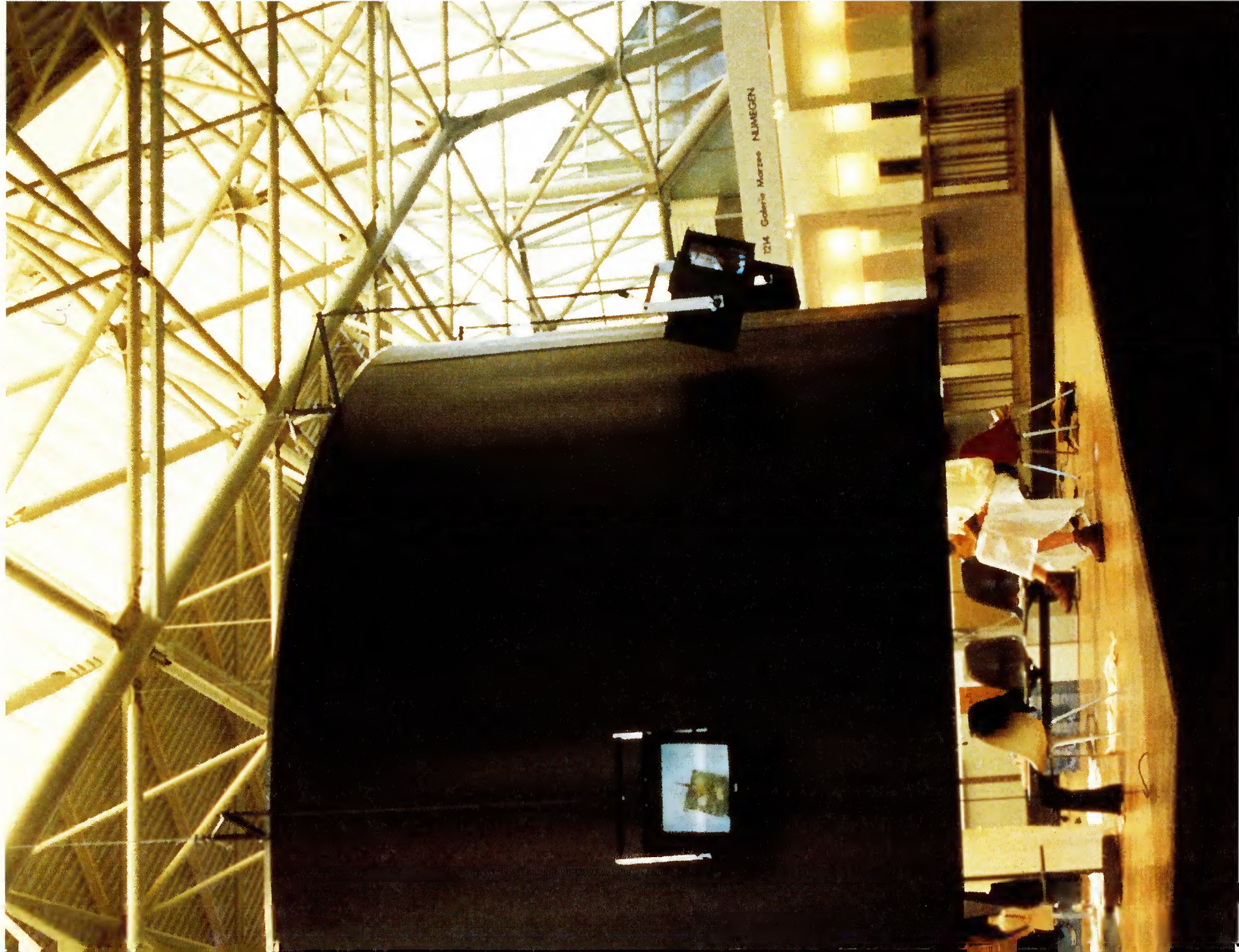
omvang van en structuren in de Europese vormgevingsindustrie, toont aan dat met een omzet in Europa van circa 7 miljard ecu op jaarbasis, vormgeving een bijzonder krachtige bedrijfstak is. De feestelijke uitreiking van de **EUROPEAN COMMUNITY DESIGN PRIZE** door Minister van Cultuur **HEDY D'ANCONA** in de Rai in Amsterdam sluit de summit

af. Hotel New York in Rotterdam krijgt een eervolle vermelding. Prijswinnaars zijn Vitra, Kompan en Luceplan. • Ter gelegenheid van de prijsuitreiking verschijnt in

THE FINANCIAL TIMES een speciale bijlage waarin de

Shored Minds: voor EDIS vormt design de sleutel to innovatie

uitspraak "interactiviteit
is de grootste uitdaging
voor vormgeving sinds

de industrialisatie" van John Thackara wordt aangehaald.

- De Design Week, de EDIS en de uitreiking van de ECDP

dragen alle hun luister bij aan de officiële **OPENING VAN**

Uitnodiging voor de uitreiking van de European Design Prize

**European
Community
Design**

Prize 1994

1994 Prix du

Design de la

Communauté

Européenne

HET VORMGEVINGSIJNSTITUUT in het

verbouwde Museum Fodor. Hare Majesteit

Koningin Beatrix plaatst op 15 juni als

eerste haar handtekening in het elektro-

nisch gasteboek, waarna ruim honderd

gasten het door Benthem Crouwel ontworpen interieur

4DD

PROGRAMMA

DE UITDAGING VAN INTERACTIEVE VORMGEVING

Interactiviteit is de grootste uitdaging voor vormgevers sinds de industrialisatie. Computers en communicatie met een haast onbeperkte capaciteit, die het vermogen hebben hun gedrag aan te passen in antwoord op menselijke bevelen, raken de

Hore Majesteit Koningin Beatrix 'on line' met het Vormgevingsinstituut

30

kunnen bewonderen. In een inleidende lezing voor de officiële genodigden memoreert Paul Mertz de ontstaansgeschiedenis van het Instituut. Het Engelse tijdschrift *Design Week* formuleert haar reactie als volgt: "Het gebouw, voortreffelijk gerenoveerd, is de belichaming van het gracieuze 'virtuele instituut' van de jaren negentig." In *Blueprint* verschijnt een

artikel over het Instituut getiteld "A lot to learn from the Dutch". Voor ontwerpers en vrienden van het Vormgevingsinstituut is er twee dagen later een informele open dag. Tijdens de openingsweek toont het Instituut verspreid door het hele

essentie van vormgeving, met zijn traditionele nadruk op afgeronde produkten of omgevingen. Als vormgeving de uitdaging van interactiviteit kan beantwoorden, zijn de mogelijkheden enorm. De tot nu toe gelanceerde of beloofde ‘produkten’ zijn bijzonder oninspirerend - een banaal menu voor telefonisch winkelen, video op aanvraag en virtuele sex. Per jaar worden inmiddels miljarden ecu’s uitgegeven aan de infrastructuur van de elektronische snelweg. De Europese vormgevingscultuur heeft het vermogen om een ongekennde waarde toe te voegen aan de inhoud van deze interactieve technologieën. Om deze mogelijkheden aan te boren is een nieuwe organisatie nodig die de spelers en de ideeën samenbrengt. *Doors of Perception* is een forum, een ‘club’, met vele verschillende deelnemers. Het programma heeft drie doelen:

gebouw een selectie van Nederlandse vormgeving. “Als de activiteiten van het instituut net zo’n overtuigende indruk maken als het gebouw, moet het project functioneren”, stelt de *Süddeutsche Zeitung*. • Vanaf 1 juli versterkt de Australische **JOSEPHINE GRIEVE** de geleerden van het Instituut als manager van het 4D programma *Doors of*

Oude context gereed voor nieuw gebruik

Perception • De toemende vergrijzing behoeft een specifieke

benadering van vormgevers. Om op internationaal niveau initiatieven op het gebied van ontwerpen voor ouderen te ondersteunen wordt tijdens een conferentie in het Instituut

het vergroten van het bewustzijn dat interactiviteit zowel cultureel als economisch nieuwe kansen biedt; het stimuleren van de toepassingen van interactiviteit door theoretische en praktische vormgevingsprojecten; en het ontwikkelen van expertise in de vormgeving van interactiviteit door het samenbrengen van tot dan toe niet met elkaar verbonden kennis en vaardigheden. In zijn initiële fase heeft het Instituut samengewerkt met Mediamatic, onderzoekers van verschillende universiteiten, waaronder de Technische Universiteit Delft, de Hogeschool voor de Kunsten Utrecht en het Royal College of Art in Londen en met de Amsterdamse kunstcentra De Balie en Paradiso. De volgende fase, die begint in 1995, zal bedrijven betrekken op het gebied van telecommunicatie, consumenten-elektronica, computer graphics,

Josephine Grieve, programma monoger Doors of Perception

op 23 juli het **EUROPEAN DESIGN FOR AGEING NETWORK** opgericht. Medeorganisator van dit initiatief is het Royal College of Art in Londen. • Terwijl ouderen mogelijk

een nieuwe benadering van ontwerpen behoeven, probeert

De tuin biedt een oase van koelte oon de conferentie Age Design

de 400 jaar oude aarde-werkfabriek Koninklijke Tichelaar Makkum het

traditionele ambacht nieuw leven in te blazen. In september nodigt de fabriek twaalf Nederlandse vormgevers uit om

keramische ontwerpen te maken voor een van haar drie

software, kabelexploitanten, omroepen, reclame en uitgeverijen.

DOORS OF PERCEPTION INTERNATIONALE CONFERENTIES

Binnen twee jaar is *Doors of Perception*, dat wordt georganiseerd door het Instituut in samenwerking met Mediatic, een belangrijke ontmoetingsplek geworden voor allen die geïnteresseerd zijn in de uitdaging van interactieve vormgeving. “Het congres ‘Doors of Perception 1’ opende iedereen in Nederland die met nieuwe media te maken heeft, de ogen”, aldus *Adformatie*. De eerste conferentie, in november 1993, werd hoewel de inschrijving slechts 6 weken tevoren startte, door bijna 700 mensen uit twintig landen bijgewoond. Voor de tweede conferentie, in november 1994, kwamen 1100 mensen uit 32 landen, onder wie ruim 100 journalisten, naar Amsterdam.

De invloed van *Doors of Perception* komt voort uit de unieke synthese van een kritische benadering van het onderwerp en een demonstratie van de beste voorbeelden. Vanuit de diverse invalshoeken van marketing, technologie, vormgeving, architectuur, soefisme, filosofie en geschiedenis, muziek, antropologie, media-kunst en psychologie, namen sprekers uit vele landen de culturele invloed van technologie op werk en spel, huis en school, onderwijs en ontspanning onder de loep.

De kwaliteiten van de telematische ruimte en de huiselijke ruimte werden met elkaar vergeleken. Ze spraken over de werkelijke en de telematische nomaden. Ze analyseerden de veranderingen in ons gevoel van plaats, zowel openbaar als privé. Gekeken werd naar de psychologie van ergens bij horen, bij een familie, een groep, of een gemeenschap. De architectuur van informatie en de schepping van een gedeelde betekenis in virtuele communicatie werd onderzocht. Hoe moet interactiviteit worden vormgegeven? was de vraag. Welke methodes en welke vorm van beheer zijn nodig voor iets dat per definitie een multi-disciplinaire activiteit is?

productgroepen. De resultaten zullen onder de titel

ACTIE/REACTIE in de loop van 1995 worden getoond.

- Waarschijnlijk ongeschikt voor gebruik door ouderen zijn de objecten van de Australische performance-kunstenaar

STELARC, die zich al 25 jaar bezighoudt met de interactie

tussen lichaam en techniek. Op 8 september demonstreert

Ontwerpers geïnspireerd door 400 jaar traditie

hij met enkele vrijwilligers uit het

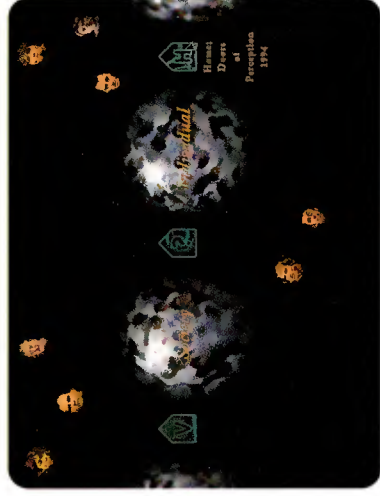
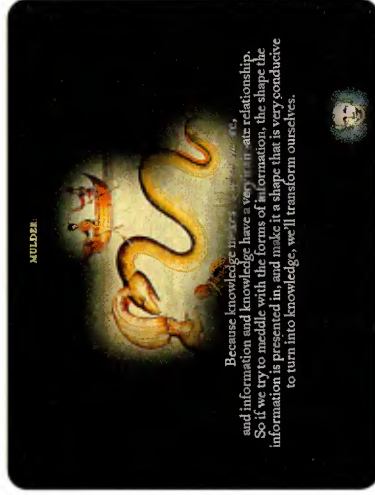
publiek het idee van ‘Smart Bodies’,

de toevoeging van cybernetische

techiek aan het menselijk lichaam.

- In dezelfde maand lanceren Mediatic en het Vorm-

gevingsinstituut de **DOORS OF PERCEPTION CD ROM**

Cyborg in actie

waarop een 'verslag' van het eerste symposium is vastgelegd. Na de persconferentie op 20 september volgen al snel bijzonder positieve reacties van experts overal ter wereld vanwege het bijzondere gebruik van dit nieuwe medium.

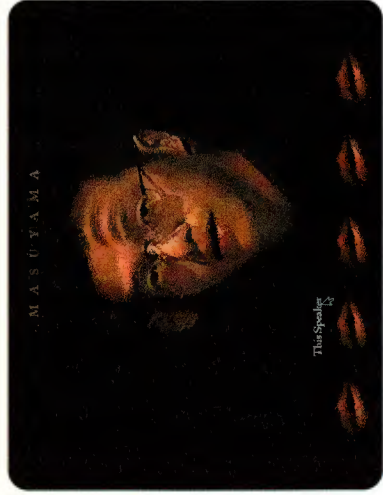
34

De interactieve neerslag van een interactieve conferentie

• De architect NORIAKE OKABE, project-architect van Renzo Piano, vertelt in zijn lezing op 11 oktober uitgebreid over de bouw van het technisch geavanceerde

en grootschalige Kansai International Airport.

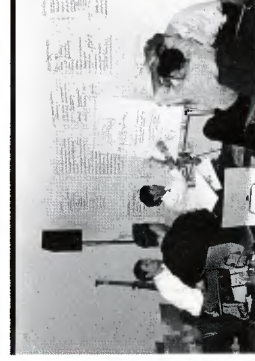
Noriaki Okabe: architect van licht, lucht en ruimte(vaart)

- Vormgeving op veel kleinere schaal komt in het kader van het thema

35

Menu's van de dag voor de ideale keuken

- het ontwerpen voor ouderen en gehandicapten. • Belangrijk voor het

Age Design op 13 oktober aan bod in een workshop met als

titel **DE IDEALE KEUKEN**. Ontwerpers, gebruikers,

producenten en onderzoekers buigen zich gezamenlijk over

aanboren van nieuwe afzetgebieden voor produkten blijken

PROTOTYPEN. In kleine kring discussiëren producenten,

distributeurs en detailisten op 27 oktober over de rol van

Conferentie Doors of Perception 1 op CD ROM

DOORS OF PERCEPTION INTERACTIEF VERSLAG

Het was van groot belang de resultaten van deze conferenties zo wijd mogelijk te verspreiden. Liever dan een boek met transcripten te publiceren, wilden het Instituut en Mediatic experimenteren met een interactief medium dat gebruik maakt van de non-lineaire informatie-structuur van de hypermedia en de mogelijkheden van afbeeldingen en geluid om de communicatieve kracht van platte tekst te vergroten.

De conferentie van 1993 werd gepubliceerd op een CD ROM, de resultaten van 1994 en veel aanvullend materiaal zijn beschikbaar als 'site' op het World Wide Web en zijn daarmee overal ter wereld toegankelijk via Internet. Het doel van de *Doors of Perception* CD ROM was niet alleen het vastleggen van de inhoud maar ook van de atmosfeer van het evenement. Het was belangrijk een balans te vinden tussen inhoudelijke, ergonomische en esthetische ingrediënten. Het hele publicatieproces was zowel voor het Instituut als voor Mediatic een experiment. Als we af mogen gaan op de eerste reacties was het experiment succesvol. Binnen een paar maanden na publicatie is de CD ROM gepresenteerd op *Ars Electronica* in Linz, in de invloedrijke *Revue Virtuelle* in het Centre Pompidou in Parijs, op het programma van het interactieve kunst festival *Artifices* in Saint-Denis, en op de Sorbonne. Hij is genomineerd voor de Rotterdam Design Prize, kreeg alle aandacht op *Metaforum* in Budapest en wordt getoond in de video-sectie van het Film Festival in Berlijn 1995. De CD ROM werd ook bijzonder goed ontvangen in de internationale pers; door het Duitse blad *Screen Multimedia* werd hij geslecteerd als CD van de maand en in *Wired* werd er een item aan gewijd.

THE POETICS OF TELEPRESENCE

Het Instituut neemt actief deel aan samenwerkingsprojecten rond interactieve vormgeving. Een van deze projecten, getiteld *The Poetics of Telepresence*, onderzoekt de esthetische aspecten van telecommunicatie in het alledaagse leven - een aspect dat genegeerd wordt door telecommunicatie-bedrijven die er genoeg mee nemen hun nogal prozaïsche telefoondiensten aan de man te brengen.

In dezelfde sfeer ligt de 'telematische sofa', een door het Instituut tijdens de opening van het gebouw gepresenteerd project van Paul Sermon. De kracht van beide projecten is dat ze bijdragen aan een nauwere relatie tussen industrieel ontwerp, architectuur en elektronische media.

prototypen tijdens een bijeenkomst in het Instituut. • Ter gelegenheid van de **OPENING VAN HET GRONINGER MUSEUM**, een dag later, organiseert het Instituut rond hetzelfde thema een **SYMPOSIUM**. De vier architecten van het gebouw, Alessandro Mendini, Philippe Starck, Michele de Lucchi en Wolf Prix, en enkele vertegenwoordigers van fabri-

kanten met wie zij veel werken (Alessi, Swatch en Philips) komen hierbij aan het woord. • Na het onverwachte succes van *Doors of Perception 1*, dat als een mijlpaal kan worden beschouwd in het denken over interactieve vormgeving in Nederland,

Discussie in kleine kring in torenkamer

TOSHIO IWAI TENTOONSTELLING

Het tonen van briljant werk is de effectiefste manier om de mogelijkheden van interactieve vormgeving duidelijk te maken. In samenwerking met het Zentrum für Kunst und Medientechnologie in Karlsruhe en galerie OTSO in Helsinki, bracht het Instituut een retrospectieve tentoonstelling van het werk van de Japanse mediakunstenaar Toshio Iwai naar Nederland. Iwai, die pas 32 jaar oud is, begon in 1981 met het maken van experimentele animaties. Hij werkte vervolgens met de technieken van de vroege cinematografie en creëerde 'speeltjes' zoals zoëtropen. Sinds 1986 is hij geïnteresseerd in het computerspel als een 'visueel muziek-systeem'. Iwai werd in Japan een cultuurfiguur met zijn door de computer gegenereerde virtuele decors voor de wetenschappelijke nieuwsshow *Einstein TV* (1990-91), en zijn virtuele decors en karakters voor het immens populaire dagelijkse interactieve kinderprogramma *Ugo Ugo Lhuga* (1992-1994) voor Fuji tv. Hij ontwikkelt hypnotiserende computerspellen voor onder andere Nintendo.

Iwais presentatie tijdens *Doors of Perception 1* veroorzaakte in 1993 enorme opwinding en plezier; zijn solotentoonstelling in het Instituut kreeg een jaar later een even hartstochtelijke respons van de pers en de bezoekers afkomstig uit alle lagen van de bevolking en van alle leeftijden.

4 D : 1995 EN VERDER

Bij het ter perse gaan van dit rapport werd hard gewerkt aan een radicaal andere opzet voor *Doors of Perception 3*, dat in November 1995 plaats zal vinden. 'Het winterkamp in Amsterdam', waarvoor workshops met het thema 'informatietechnologie en duurzaamheid' op het programma staan, is een samenwerkingsproject met Mediamatic, Paradiso, De Balie en de Hogeschool voor de Kunsten Utrecht.

Een serie 4D lezingen in het Instituut begon met Frans Hoffman die de mogelijkheden van het Internet als een hulpmiddel voor vormgevingsmanagement ter discussie stelde.

Over gebaren en handbewegingen als mogelijke design-interface werd een pilot-project gestart. Voorbereidingen worden getroffen voor een 'wereldserie' van video-seminars, met als thema 'vormgeving, cultuur en technologie'. Nederlandse sprekers en steden zullen tijdens de seminars verbonden worden met het Mc Luhan Institute in Toronto.

nemen op 4, 5 en 6 november 1100 mensen uit dertig landen, onder wie ruim 100 journalisten, deel aan de conferentie **DOORS OF PERCEPTION 2**. Gedurende drie dagen spreken 22 experts met een grote verscheidenheid in achtergrond over het thema '@ Home', de toekomst en het verleden van het huis en de invloed van de nieuwe media daarop.

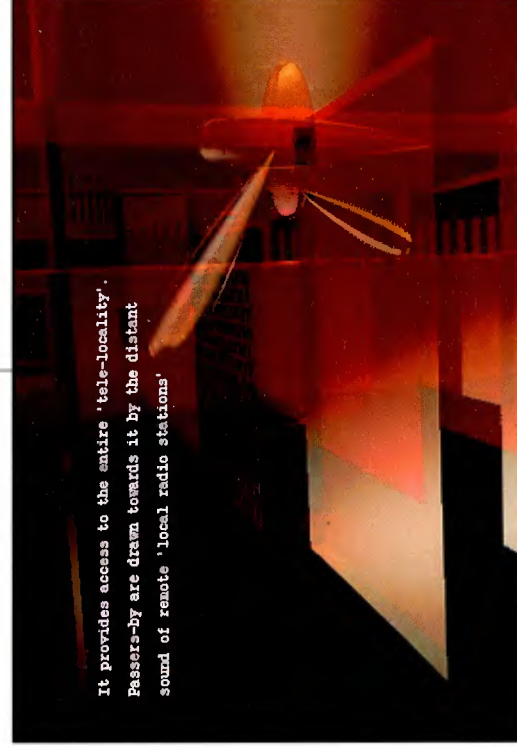
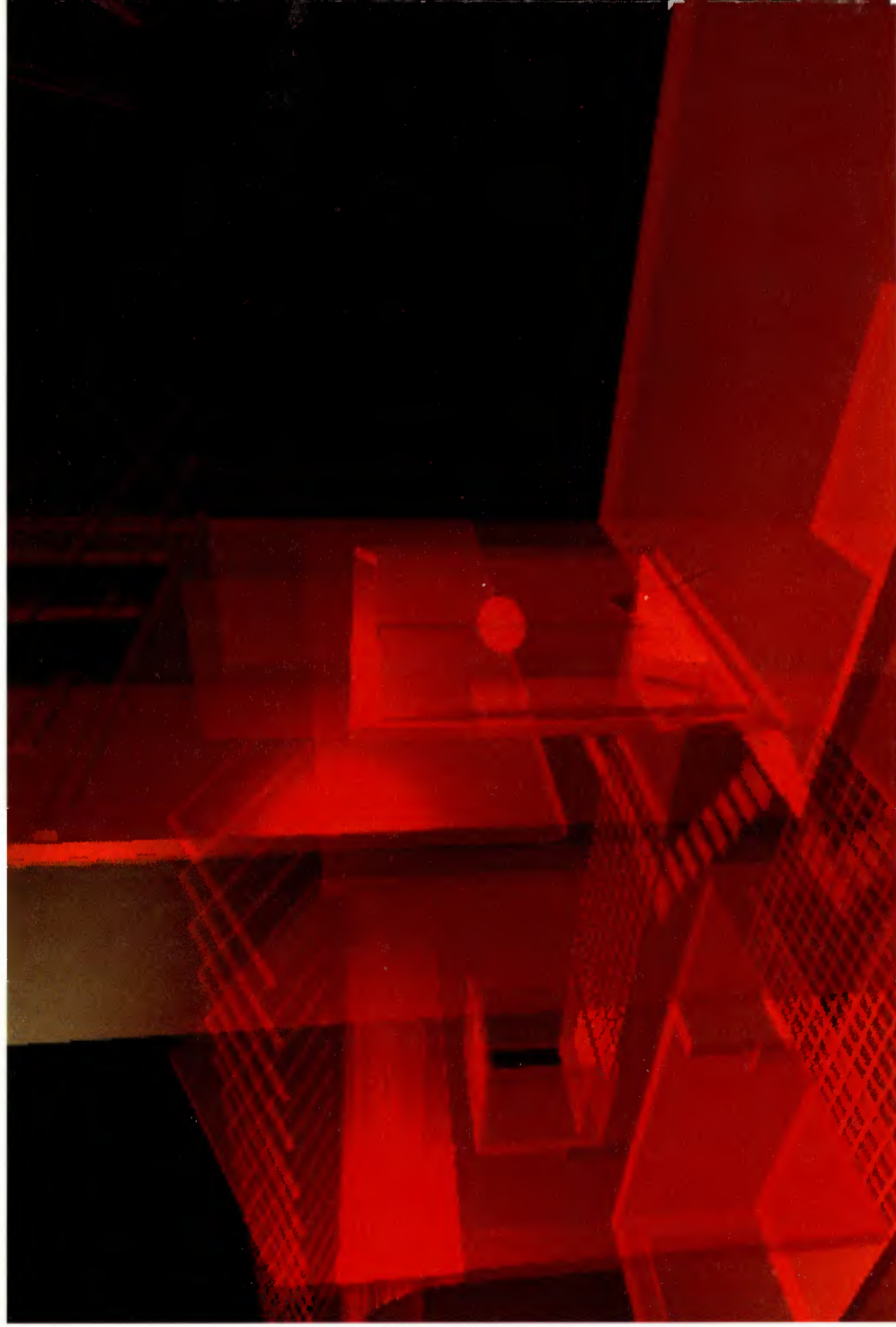
37

Het wonder van Groningen door de scheppers verklaard

• Onder de sprekers in de Rai zijn de architecten Dunne & Raby, die tijdens de openingsweek van het Instituut het interactieve project **THE POETICS OF TELEPRESENCE** realiseerden.

Medeorganisator Mediamatic laat de mogelijkheden van de

'Doars ojar @ Home'

CD ROM van Doors of Perception 1 zien, terwijl de Hogeschool voor de

Kunsten in Utrecht haar lesprogramma voor interactieve vormgeving aan de hand van een interactieve video toelicht.

In een aparte ruimte hebben deelnemers de gelegenheid

Dick Rijken brengt het thuisfront in kaart tijdens Doors of Perception 2

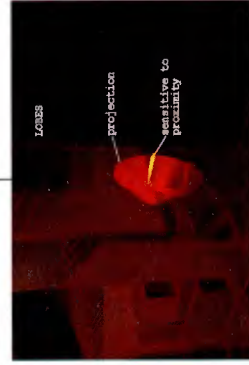
interactieve projecten te presenteren. Volgens Design Week heeft

'@ Home' de weg gewezen naar mogelijkheden voor de toekomst en de rol van design in het vormgeven en creëren van een omgeving voor dat wat komen gaat. • De lezingen van

This object is located on the mezzanine overlooking the entrance lobby.

Dunne & Raby bestuderen de poëzie van de telematische ruimte

Van telematica tot poëzie

39

Doors of Perception 2 zijn gedeeltelijk al toegankelijk op een samen met

Mediamatic ontwikkelde **WEBSITE** op het World Wide Web. In 1995 zal het Instituut een eigen Website in gebruik nemen. • Tegelijk met het symposium opent in het Instituut

Doors of Perception op het World Wide Web, onbeperkt toegankelijk

een presentatie van de “spannende elektronische illusies” (*Het Parool*) van

TOSHIO IWAI. Doel van deze tentoonstelling van één van de meest toon aangevende interactieve vormgevers van dit moment is om vormgevers en het publiek in brede zin

HET GEBOUW VAN MUSEUM FODOR

Blauwglazen bruggen verbinden voor- en achterhuis, een balkon hangt als een vliegtuigvleugel in de stralend witte entree en een metalen magazijnstelling vervangt het vroegere pruikenkabinet als de ruggegraat van drie werkverdiepingen aan de tuinzijde. En toch is het voormalige Museum Fodor aan de Amsterdamse Keizersgracht ook na de verbouwing door architectenbureau Benthem Crouwel in zijn oude glorie herkenbaar. De vernieuwing van het interieur, die in 1992

‘You can’t touch Toshio’s art - but it touches you’

40

kennis te laten maken met de mogelijkheden en kwaliteiten van interactieve multimedia. Nadat het instuut tijdens de Iwai tentoonstelling drie weken lang openbaar toegankelijk is geweest, keert de rust weer, maar slechts tijdelijk.

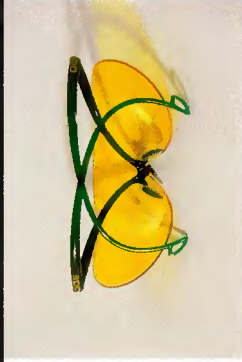
- Het rapport **DE ECONOMISCHE WAARDE VAN GOED INDUSTRIEEL ONTWERP**, geschreven door Frank Roerdinkholder en gepubliceerd door het Instituut in samenwerking met het Platform Industriële Produkt Ontwikkeling, gaat in op de rol van ontwerpers in het produkt-ontwikkelingsproces. Om hiervoor bij het Ministerie van Economische

begon, heeft de architectuur van drie oorspronkelijke achttiende- en negentiende-eeuwse grachtenhuizen - nu eigendom van de gemeente Amsterdam - niet willen ontkennen.

Door soms radicaal in te grijpen, laten de architecten er geen misverstand over bestaan dat het in de huidige behuizing van het Vormgevingsinstituut om een nieuwe bestemming in een oude context gaat. Maar de basisstructuur van het oorspronkelijke privé-museum van de handelaar /kunstverzamelaar Carel Joseph Fodor is gehandhaafd en waar mogelijk versterkt. Juist de combinatie van respect voor de oude zalen en eigenzinnige actualisering biedt een beginnend instituut, dat zich bovendien hartstochtelijk met de toekomst van vormgeving bezig wil houden, een natuurlijke basis voor zijn operaties. De tuin, ontworpen door Els Proost, weerspiegelt dit spel tussen oud en nieuw in de nieuwe interpretatie van de klassieke grachtenhuis-tuin.

Sinds de opening van het Instituut op 15 juni 1994 is het gebouw vooral een internationaal ontmoetingspunt geworden, waar ontwerpers en ondernemers, designspecialisten en marketingdeskundigen, filosofen en architecten, journalisten en onderzoekers elkaar treffen. In workshops buigen zij zich over nieuwe scenario's voor de informatie-technologie, zij spreken tijdens een besloten conferentie over de toekomst van werk en ambachtelijkheid of ze bezoeken een tentoonstelling waarin de uiterste grenzen van interactiviteit worden onderzocht. Het instituut initieert en begeleidt die processen. Soms is de 'denk-en-doe-tank' aan de Keizersgracht gevuld met objecten. Vaker zijn het de mensen achter die objecten, en vooral hun ideeën - hun verwachtingen, onderzoeken, zorgen, intuïties en passies - die meewerken aan een geïnspireerd vernieuwingsproces in de bestaande industriële structuur. Het gebouw is ervoor geschapen.

Kwaliteit telt in de Nieuwe Economie: bril van Christoph Seyferth

Zaken aandacht te vragen is het voorlopige rapport in december aan

Jan van Toorn vat samen

- In de grote zaal wordt op 8 december het eerste exemplaar

41

het Ministerie aangeboden. • Op 3 december krijgt Esther Knobel, een in Israël werkende sieraadontwerpster, de **FRANÇOISE VAN DEN BOSCHPRIJS 1994** uitgereikt.

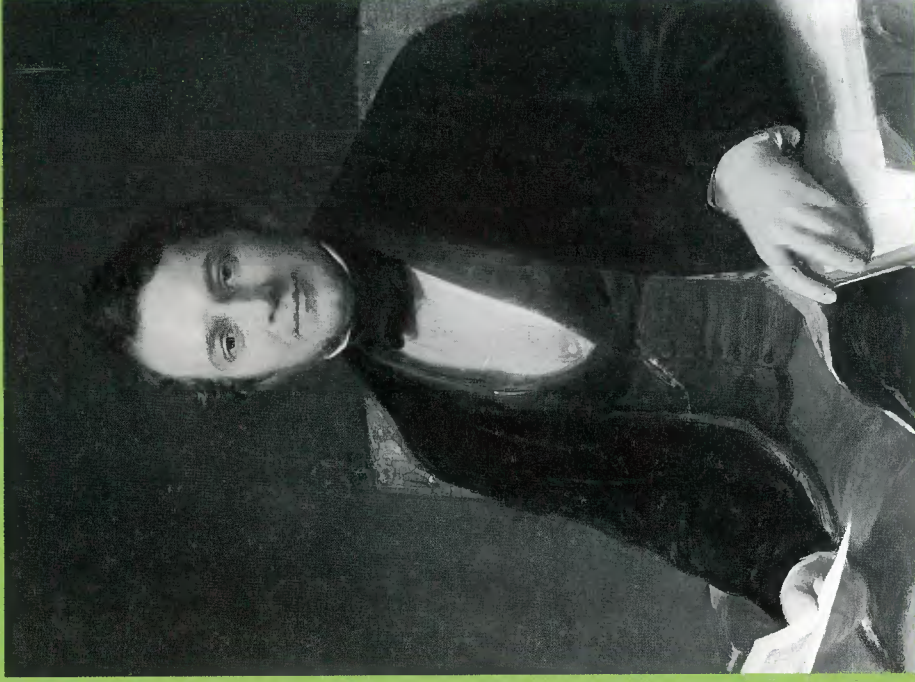
van de **BELLEFRROID BUNDEL** overhandigd, een publicatie met teksten over de relatie tussen beeldende kunst en vormgeving.

Gevel van Museum Fodor vormt toegangspoort tot nieuwe omgeving (foto: Roberto Rizzo/H.H.)

42

HET VORMGEVINGSINSTITUUT BEDANKT DE VOLGENDE MENSEN EN ORGANISATIES WAARMEE HET IN 1993 EN 1994 HEEFT SAMENGEWERKT: Roel Achterberg (kunstenaar); Patrick Aarts (free-lance redacteur); Alberto Alessi (Alessi S.p.a., Crusinollo); Christopher Alexander (Center for Environmental Structure, Berkeley); Keith Alexander (BBC Television, Ealing); Kees van Alphen (Foktor); Genethlios Michael Anastasiades (Message Cups, Griekenland); Ed Annink (Ontwerpwerk); Paola Antonelli (Museum of Modern Art, New York); Ron Arad (ontwerper, Londen); Servaas van Asseldonk (architect); Christine de Baan (Rotterdamse Kunststichting); Bill Bailey (Adrian Ellis Associates, Londen); Conny Bakker (Eco-design consultant); Guus Bakker (Beurs von Berloge); Gijjs Bakker (Stichting Droog Design); Nicholas Barker (documentaire filmer, Engeland); John Perry Barlow (Electronic Frontier Foundation, Pinedale); Gerbrand Bas (Plotform Industriële Produkt Ontwikkeling); Jeroen Bechtold (BBvBbv); Lou Beeren (industrieel ontwerper); Jan Benthem (Benthem Crouwel Architecten BV); Liesbeth den Besten (journalist); Ans van Berkum (Stichting Art Forum); Guus Beumer (Orson & Bodil); Eleonore van Beusekom (BBvBbv); Bevnijding (drukkerij); Jürgen Bey (Stichting Droog Design); Eliane Beyer (Joseph Ploteou); Dinie Besems (sieroodontwerper); Wigger Bierma (grofisch ontwerper); Marjan Bijlenga (textiel ontwerper); René van Binsbergen; Alfred Birnbaum (Mediomotic); Art Blakeslee (Citroën, Parijs); Robert Blom (Londbouw Universiteit Woningen); Kees Boas (Mediomotic); Angela Böck (Hondwerksommer für München und Oberboymern); Jim Boekbinder (Mediamotic); Deanne Boerboom (ontwerper); Anнемie Boissevain (Galerie de Witte Voet); Norbert Bolz (Universiteit Essen); Liesbeth Bonekamp (O2 Nederland); Angèle Bongers (textiel ontwerper); Irma Boom (grofisch ontwer-

Schilderij van Carel Joseph Fodor door Jan Willem Pieneman, collectie Amsterdams Historisch Museum

per); Ben Bos (Nederlands Archief Grafisch Ontwerpers); Ale Bosma (adviseur); Egbert Bosma (KITZ); Wouter Batman (Designum); John Bound (Royal College of Art, Londen); Anne Marie Boutin (APC, Parijs); Andrew Bradley (European Design Partnership, Dublin); Iolanda Brandershorst (Galerie Intermezza); Ralph Brodrück (Stichting Draog Design); Florian Brody (New Media Consulting, Wenen); Jan Broekstra (keramist); Amy Bruckman (MIT Media Lab, Cambridge); Max Bruinsma (Trademark); Maniek Bucqoye (Stichting Interieur, Karrijk); Teake Bulstra (DMD); Peter Büteneschon (Varmgevingsroad, Osla); William Buxton (University of Taranta); Juli Cappella (ARDI Magazine, Barcelona); Debra Cash (New Century Enterprises, Belmont); Anthony Chapman (free-lance AV); David Chaum (Digi Cash b.v.); Michelle Clay (m+m grafisch ontwerpers); Dagan Coën (Supperclub); Herman Cohen Jehoram (vaorzitter jury Thea Limperg Prize); Roger Coleman (Royal College of Art, Londen); Yago Condé (ontwerper); Godelieve Cooymans (Itolaans Instituut voor de Buitenlandse Handel); Miriam Coelho (ManteVideo/TBA); René Coelha (ManteVideo/TBA); Leni Caumans (Stichting Coumans); Wim Grouwel (grafisch ontwerper); W.C.N. Cruijff-Arts (R.a.d.); Walter van der Cruijssen (Digitale Stad); Dick Dankers (The Frazen Fountain); Sanne Danz (Danz & Schaltes); Eric Davis (Village Voice); Manuel De Landa (schrijver/filosoof, New York); Carin Delcourt van Krimpen (Galerie Delcourt van Krimpen); Paul Derrez (Galerie Ra); Tom Dixan (Space, Londen); Jan van den Dobbelsteen (kunstenaar); Peter Dormer (criticus, Londen); Antonio Doronzo (Directaraat Generaal XIII/SPRINT, Luxemburg); Eibert Draisma (industriële ontwerper); Saskia van Drimmelen (Le Cri Néerlandois); Gé Dubbelman (Hollandse Haagte); Piet Hein Eek (ontwerper); Adrian Ellis (Adrian Ellis Associates, Londen); Paul Enklaar; Europees

Blauwglazen bruggen verbinden voor en achterhuis (foto: Jannes Linders)

Keramisch Werkcentrum; Wouter van Eijck (Joseph Plateau); Jacqueline Fèbvre (APCI, Parijs); T. van der Fits (ergotherapeut); Merina Flux (cateraar); Fonds voor Beeldende Kunsten, Vormgeving en Bouwkunst; Friedrich Friedl (Hochschule für Gestaltung, Offenbach); Galerie OTS (Finland); Galerie Seasons; Stephen Gan (Visianaire, New York); Pascale Gatzert (Le Cri Néerlandais); Peter Giljam (architectenburo Giljam, Sillem & Pleyzier); Gillian Grampton Smith (Royal College of Art, Londen); Rody Graumans (antwerper); Alexander van Grevenstein (Bonnefantenmuseum); Mieke Groot (glas-antwerper/Rietveld Academie); Vincent Grasso (AT&T, Shart Hills); Alexander Grunsteidl; Edith Gruson (Traast & Gruson); David Guynes (gerantalaag, produktantwerper, onderzoeker); Gijs Haak (fotograaf); Gerard Hadders (Hard Werken Design); Carl Haenlein (Kerstner Geselschap, Hannover); Frans Haks (Granger Museum); David Hales (Smart Design, New York); Monika Halkart (Zeit TV Magazine, Hamburg); Sande Hasing (Mediamatic); Nick Hayek (Swatch, Biel); G. van Heesbeen (Schiphal); Michael Heim (Technalysis, Redondo Beach); Lilian Henze (onderzoek- en adviesbureau P5, RCA); Erik Hermida (KunstRai); Lynn Hershmann (Hat Wired Productions, San Francisco); Mary Hessing (Hessing & Janssen); Ed van Himie (Et-rnally Yaars); Uwe Hirschfeld (antwerper, Leipzig); Paul Hagervarst (Broese & Kemink); Steven Holt (Fragdesign, Menlo Park); Ton Homburg (Opera); Viktor Horsting (Le Cri Néerlandais); Marie Jasée van den Hout (Galerie Marzee); Rab Huisman (bNO); Richard Hutten (ontwerper); Frederik Huygen (Museum Baymans-van Beuringen); Kei'ichi Irie (architect, Tokyo); Hiroshi Ishii (NTT Labs, Kanagawa); Toshio Iwai (interactieve media kunstenaar, Tokyo); Angélique Janssen (Hessing & Janssen); Charles Jencks (architect/criticus, Londen); Françoise Jollant Kne-bone (Musée des Arts Décoratifs, Parijs); Djoke de Jang

Interieur Vormgevingsinstituut (foto: Jannes Linders)

(antwerper); Hella Jongerius (antwerper); Yvonne Jaris (Museum Het Kruihuis); Peter Jurg (Sufnet); Willem Kars (Hard Werken Design); Derrick de Kerckhove (Mc Luhan Program, University of Taranta); Peter van Kester (Galerie Binnen); Peter Kingma (Joseph Plateau); Jouke Kleerebezem (Mediamatic); Mick van der Klundert (cateraar); Esther Knobel (sieraad antwerper); Carla Koch (Galerie Inart); Bert Koenderink (free-lance AV); Willem Kok (Artistock service-diensten); Ruud Jan Kokke (antwerper); Fred Kolman (video artist); Jan Konings (antwerper); Kaninklijke Tichelaar Makkum; Bart Konter (antwerper); Reyn van Koolwijk (fatagraaf); Jahn Körmeling (kunstenaar); Dirk-Jan Kortschot (antwerper); Jaap Koster (Bijenkorf); Rik Koster (DC3 industrial & interaction design); Reyer Kras (Stedelijk Museum); Rainer Krause (Anthalgie Quartett, Bad Essen); Carel Kuitenbrauwer (grafisch antwerper/tekstschrijver); Eda Kuipers (fatagraaf); Peter Lamborn Wilson (Autanamedia, New York); Geert Lap (antwerper); Yvette Lardinois (Europees Keramisch Werkcentrum); Wouter Louman (meubelantwerper); Quim Larrea (ARDI Magazine, Barcelona); Toon Lauwen (tekstschrijver/organisator); Phil Lawlor (The Times, Londen); Gert Jan Leusink (antwerper); David Liddle (Interval Research, Pala Alta); Ton Liemburg (Bentheim Crauwel Architecten BV); J. Lieverdrink (Kaninklijke Tichelaar Makkum); Jannes Linders (fatagraaf); Heike Lohman (Bentheim Crauwel Architecten BV); Michele de Lucchi (Studio de Lucchi SRL, Milaan); Gabrielle Lueg (Museum für Angewandte Kunst, Keulen); Sander Luske (keramist); Klaus Jürgen Maaack (Erca Leuchten, Lüdenscheid); Pattie Maes (MIT Media Lab, Cambridge); Mike Malign (industriële antwerper, Londen); Ezio Manzini (Damas Academy, Milaan); Javier Mariscal (grafisch antwerper, Barcelona); Jules Marshall (Mediamatic); Deborah Martin (European Designers Partnership, Dublin); Stefano

PUBLIKATIES

VERKRIJGBAAR BIJ HET VORMGEVINGSINSTITUUT

ACTIVITY 1993/1994

Meerdere exemplaren van deze publikatie zijn in het Nederlands of Engels verkrijgbaar à f 10,- per stuk

BELEIDSPLAN VORMGEVINGSINSTITUUT 1994 - 1996

14 december 1993 (13 pag., alleen in het Nederlands, f 10,-)

DE ECONOMISCHE WAARDE VAN 'GOED INDUSTRIEEL ONTWERP'

Medio 1995, door ir. F.A. Roerdinkholder, een onderzoek naar de kenmerken en commerciële waarde van produkten met de erkenning 'Goed Industrieel Ontwerp' (36 pag., alleen in het Nederlands, f 35,-)

DESIGN ACROSS EUROPE: PATTERNS OF SUPPLY AND DEMAND IN THE EUROPEAN MARKET

Juni 1994 (24 pag., Nederlands of Engels, f 150,-)

DESIGN IN EUROPE

Verslag in *The Financial Times*, 13 juni 1994, redactie Alice Rawsthorn (4 pag., alleen in het Engels, f 10,-)

DESIGNING FOR OUR FUTURE SELVES

1993, redactie Roger Coleman, publikatie Royal College of Art (130 pag., alleen in het Engels, f 30,-)

DESIGNPRIJS ROTTERDAM 1994

Verslag en catalogus voor de tentoonstelling in maart 1994, redactie Christine de Baan, (34 pag., Nederlands en Engels, f 10,-)

DESIGN WEEK

Brochure, juni 1994 (Nederlands en Engels, gratis verkrijgbaar)

DOP ROM

Conferentie Doors of Perception 1 op CD ROM, september 1994 (alleen in het Engels, à f 37,50, verkrijgbaar bij Mediamatic @ PB 17490, 1001 JL Amsterdam, tel: 020 62 66 262, e mail: subscriptions@mediamatic.nl)

DROOG DESIGN

Catalogus, co-productie met het Vormgevingsinstituut, 1994 (16 pag., alleen in het Engels, f 10,-)

EUROPEAN COMMUNITY DESIGN PRIZE 1994

1994, publikatie European Design Partnership, Dublin (142 pag., in het Engels en in de talen van de prijswinnaars , f 75,-)

EUROPEAN DESIGN FOR AGEING NETWORK

'Agreements made at initial meeting in Amsterdam in July 1994' (8 pag., alleen in het Engels, f 10,-)

EUROPEAN DESIGN GUIDE

December 1994, 1500 handige adressen en beschrijvingen, gepubliceerd door de APCI in opdracht van de Europese Commissie (623 pag., in het Engels en in de talen van de beschreven organisaties, f 100,-)

Marzano (*Philips Corporate Design*); Cara McCarthy (*Saint Louis Arts Museum, Missouri*); Christopher Mees (*Design Documentation, East Sussex*); H. Meijer (*Gemeente Rotterdam*); Ernie J. Mellegers (*kunsthistoricus*); Alessandro Mendini (*architect*); Tracy Metz (*NRC Handelsblad*); Just Meyer (*Kembo*); William Mitchell (*Dean of Architecture, MIT, Combridge*); Riiche Miyake (*criticus en professor SIT, Tokyo*); Lucas Mol (*Groninger Museum*); Ria Molenaar (*Feesten & Zo*); Christian Möller (*architect, Frankfurt*); Mondriaan Stichting; Akiko Moriyami (*Nikkei Design*); Patricia Moore (*Moore Design Associates*); Lot Morrees (*keramist*); Joy Mountford (*Intervol Research, Polo Alto*); Makiri Mual (*Stichting Art Forum*); Henk Muis (*Eternolly Yours*); Bert Mulder (*VOTA*); Tadanori Nagasawa (*Nogosowo Associates, Tokyo*); Barbara Nanning (*keramist*); Marc Newson (*Sydney*); Caroline Nevejan (*Porodiso*); Bruno Ninaber van Eyben (*Ninober | Peters | Krouwel, Industrial Design*); Gerrie van Noord (*free-lance redocteur*); Mirjam Nuver (*ontwerper*); Wim Nijenhuis (*stedebouwkundig ingenieur*); Frank Nijhof (*Nijhof & Lee*); Arnoud Odding (*O dubbel d*); Noriaki Okabe (*architect, Porjjs*); Lucas Ossendrijver (*Le Cri Néerlondonis*); Kayoko Ota (*workshop voor architectuur en stadsvernieuwing, Tokyo*); J. Ots (*C & A*); Ootje Oxenaar (*KPN, afdeling Kunst en Vormgeving*); Elena Pacenti (*onderzoeker Domus Academy, Miloon*); Marie Palmer (*free-lance onderzoeker*); Jogi Panghal (*adviseur, Delhi*); José de Pauw (*ontwerper*); Chee Pearlman (*I.D. Magozine, New York*); Stephen Perrella (*architect, New York*); Wolfram Peters (*Ninaber | Peters | Krouwel, Industrial Design*); Sonja van Piggelen (*Modom*); James Pirkl (*Syrocouse Universitiy*); Peter Pirson (*Galerie Amorno*); Wim Poelman (*Ploiform Industriële Produkt Ontwikkeling*); Rick Poynor (*EYE Magozine, Londen*); Benno Premsele (*Industrieel ontwerper*); Richard Price (*glos ontwerper*); Wolf Prix (*Coop*

EUROPEAN DESIGN INDUSTRY SUMMIT

Verslag van de Summit-resultaten in de catalogus van de European Community Design Prize 1994, gepubliceerd door de European Design Partnership, Dublin (20 pag., Engels en Frans, f 10,-)

GUTES DESIGN WIRD DRINGEND GEBRAUCHT

September 1994, Wim Pijbes (20 pag., alleen in het Nederlands, f 25,-)

@HOME,

Doorlopende publicatie in het Engels van de conferentie Doors of Perception 2 op het World Wide Web vanaf december 1994 (<http://www.mediamatic.nl/>)

INVENTARISATIE EN AANBEVELINGEN ECO-DESIGN ACTIVITEITEN

Januari 1994, door Conny Bakker en Liesbeth Bonekamp (16 pag., alleen in het Nederlands, f 15,-)

MADE IN HOLLAND - DESIGN AUS DEN NIEDERLANDEN

Catalogus voor de tentoonstelling 'Made in Holland' in het Museum für Angewandte Kunst in Keulen in 1994 (149 pag., alleen in het Duits, f 50,-)

MATERIE EN INVENTIE, DE CULTURELE ECONOMIE VAN DE TOEGEPASTE KUNSTEN

Juni 1994, Marie Palmer (33 pag., Nederlands of Engels, f 30,-)

MODE EN SIERAAD

Catalogus gepubliceerd als binnenkatern in *Bijvoorbeld*, mei 1994, Marjan Unger, Gert Staal (24 pag., alleen in het Nederlands, f 10,-)

MODE EN SIERAAD, LES EXTREMES SE TOUCHENT

November 1994, door de Stichting Coumans, redactie Patrick Aarts (60 pag., alleen in het Nederlands, f 50,-)

NIEUWSBRIEF

Twee-maandelijkse publicatie in het Nederlands (opname op mailinglijst is gratis)

POETICS OF TELEPRESENCE

September 1993, Anthony Dunne and Fiona Raby (30 pag., alleen in het Engels, f 25,-)

POTTENBAKKERIJ COR UNUM, 1953 - 1993, REVIEW / DESIGN FOR COR UNUM CERAMICS PREVIEW

Catalogus voor de tentoonstelling in 1993, publikatie Museum Het Kruithuis, (2x 47 pag., alleen in het Nederlands f 30,-)

STRIKING VISIONS AT THE O2 INTERNATIONAL EVENT

Katern in *ItemsVAK 1/1994*, co-productie met O2 Nederland (31 pag., f 10,-)

VORMGEVINGSINSTITUUT

Mission Statement, mei 1994 (Nederlands, Engels, Frans, Duits, Italiaans en Japans, gratis verkrijgbaar)

TOSHIO IWAI - INTERACTIVE EXHIBITION, A RETROSPECTIVE SHOW OF THE JAPANESE MEDIA ARTIST

Poster/catalogus, november 1994, ontwerp Opera (Nederlands en Engels, f 10,-)

INDUSTRIAL DESIGN IN THE URBAN LANDSCAPE

1994, publikatie van De Balie and het Sandberg Instituut (54 pag., alleen in het Engels, f 29,50,-, ook verkrijgbaar in de boekhandel, ISBN 90 - 6617 - 143 - x / rugj 926)

Bovenstaande prijzen zijn inclusief verzendkosten

Himmelb(j)au, Wenen); Els Proost (tuinarchitect); Gavin Pyke (industriële ontwerper, Londen); Wim Pijbes (Stichting Art Support); Renny Ramakers (Stichting Draag Design); Mitch Ratcliffe (Digital Media, San Francisco); Alice Rawsthorn (The Financial Times, Londen); Jan Bart Reeser (Car Unum); Chris Reinewald (publicist); Lex Reitsma (grafisch ontwerper); Tejo Remy (ontwerper); Kristi van Riet (Mediamatic); Suze Rietdijk (secretariaat KBO,(Gr)EIDD); Frank Roerdinkholder (onderzoeker); Peter de Rooden (Stichting Kunstprojecten); Cock de Rooij (The Frazen Fauntain); Guus Ros (BRS Prensela Vank); Cor Rosbeek (Drukkerij Rasbeek); Lorna Ross (Interval Research, Pala Alto); Helen van Ruiten (Galerie Binnen); Dick Rijken (Hageschaal vaar de Kunsten Utrecht); Majira Rijkse (O dubbel d); Sandberg Instituut; Vicky Sargent (adviseur, Londen); Alexander Schabracq (antwerper); Harm Schelkens (Pastate); Iny Schleedoorn; C. Shlesserknaff (Luxemburger Wardt); Carolien Scholtes (Danz & Schaltes); Michael Schrage (Los Angeles Times, New York); Amit Sengupta (The Economic Times, Delhi); Paul Sermon (Karsruhe Media Centre); Jeffrey Shaw (ZKM, Karlsruhe); Laurie Short (Tuilie Hause, Netherlan); Reinier Sinaasappel (Madam); Jeet Singh (Art & Technology Graup, Cambridge, VS); Ulbo de Sitter (fotograaf); Alexander van Slobbe (Orsan & Badil); Louise Smit (Galerie Louise Smit); Lammie Snoecken (Galerie Intermezza); Rolf Snoeren (Le Cri Néerlandais); Mari Soppela (Mediamatic); Erik Spiekermann (Meta Design, Fantschap, Berlijn); Philippe Starck (antwerper, Manifard, L'Amaury); Esther Stasse (keramist); Henk Stallinga (antwerper); Stedelijk Museum; Robert Stein (The Voyager Company, New York); Stelarc (kunstenaar); Gerrit Steltman (Galerie Steltman); Marleen Stikker (De Balie); Ivo van Stiphout (Mantelvideo/TBA); John Stoddard (IDEO, Londen); Marcel Stoopen (m + m grafisch antwerpers); Lian

STAF

BESTUUR

John Thackara (*directeur/ programma manager 2D*)

Harry Swaak (*waarnemend voorzitter*)

Angelle Chapman (*directie secretaresse*)

Paul Mertz (*secretaris*)

Gert Staal (*programma manager 3D*)

Jan Willem Knipscheer (*penningmeester*)

Anne Voshol/ Jeannell Kolkman (*project coördinator 3D*)

Anthon Beeke

Josephine Grieve (*programma manager 4D*)

Yvonne Joris

Helen Vreedevelt (*project coördinator 4D*)

Gisela Prager

Wendela Smit (*coördinator kennis-systeem*)

Yvonne Janssen (*informatie-medewerker*)

Michiel Harnisch (*financieel-/ gebouw manager*)

Sandra Klijn (*financieel-/ secretariael medewerker*)

Mimona Mouhddad (*receptioniste / junior secretaresse*)

VORMGEVINGSINSTITUUT

COLOFON

Keizersgracht 609, 1017 DS Amsterdam

Gerrit van Noord (*redactie*)

tel: 020 55 16 500 / fax: 020 62 01 031

Joseph Plateau (*ontwerp*)

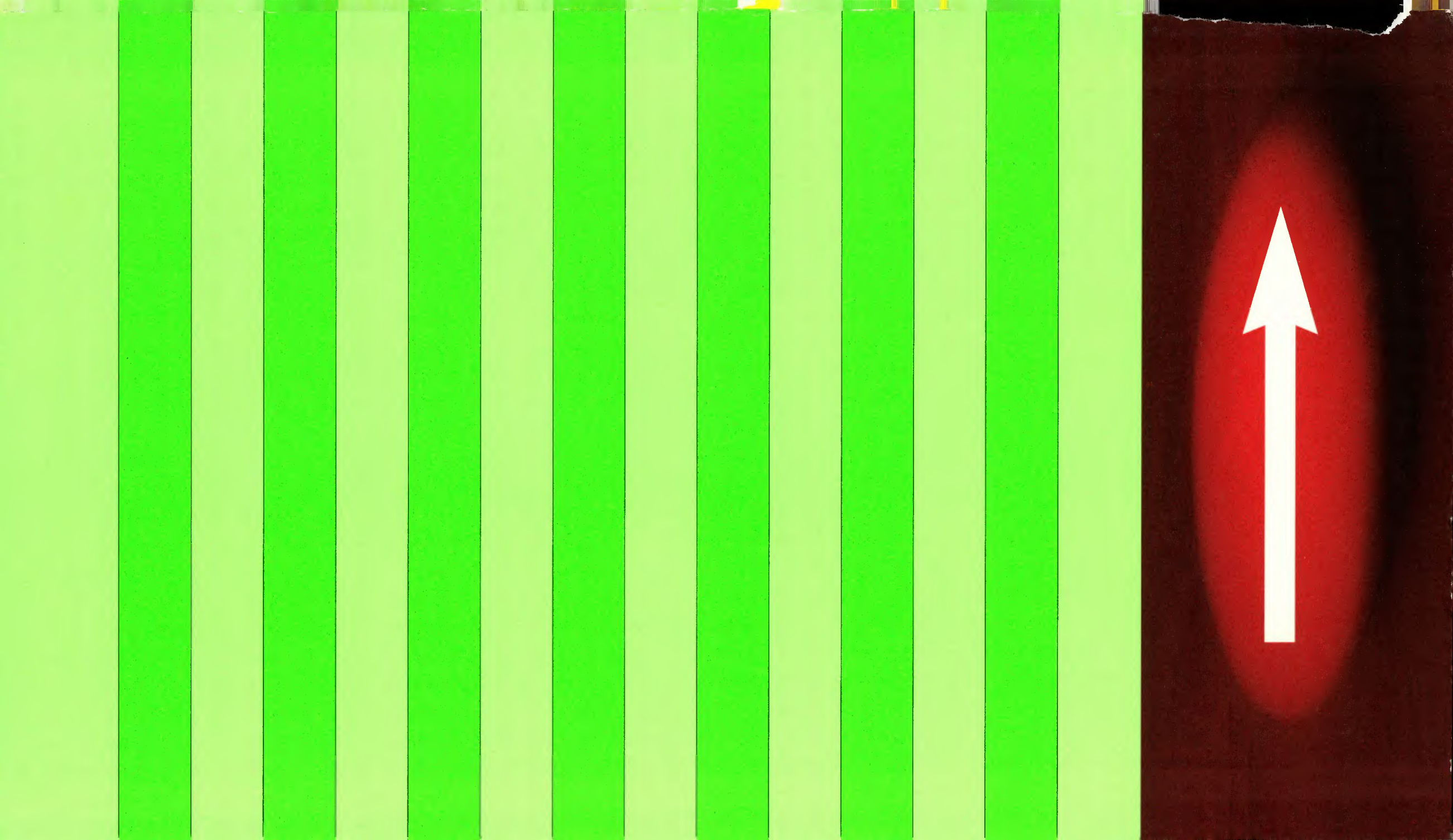
e mail: desk@nvi.mediamatic.xs4all.nl (tot ± 1 April 1995)

Drukkerij Mart.Spruijt bv (*druk*)

e mail: desk@design-inst.nl (vanaf ± 1 April 1995)

MINISTERIE VAN ONDERWIJS, CULTUUR EN WETENSCHAPPEN DIRECTIE KUNSTEN, SECTOR VORMGEVING
DRS. M. VELDKAMP EN DRs. I. VAN GINNEKE • SIR WINSTON CHURCHILLAAN 368, 2280 ML RIJSWIJK • TEL: 070 34 60 95 / FAX: 070 43 057 42

Strijards (*Stichting ECHO*); Ada Stroeve (*Stedelijk Museum*); Rob Stolk (*drukkerij*); Deyan Sudjic (*Blueprint, Londen*); Marco Susani (*Domus Academy, Milaan*); Peik Suyling (*Rietveld Academie*); Joost Swarte (*ontwerper*); Philip Tabor (*University of London*); Shin-ichi Takemura (*Touhoku University*); Jeffrey Taylor (*University of Brighton*); Pauline Terreehorst (*schrijver/journalist*); Jan Teunen (*Teunen & Teunen, Geisenheim*); José Teunissen (*free-lance redacteur*); J. Tichelaar (*Koninklijke Ticheloor Mokkum*); Jan van Toorn (*Jon von Eyck Academie*); Rolf Toxopeus (*Joseph Ploteau*); Niek Tummers (*Stichting ECHO*); Ewoud Traast (*Troost & Gruson*); Jaap van Triest (*grofisch vormgever*); Mario Trimarchi (*Domus Academy, Milaan*); Gerard Unger (*letter-ontwerper*); Marjan Unger (*Stichting Coumans*); Marijke Vallanza (*steroadontwerper*); Anne Vanhaeverbeke (*CEREC, Londen*); Norbert van der Velden (*Cor Unum*); Willem Velthoven (*Mediamotic*); Erik Verhaest (*Citroën Nederland*); Marcel Verheijen (*Le Cri Néerlandois*); Rosa Verhoeve (*foto-groef*); Leo Versteijlen (*Stichting Coumans*); Tucker Viemeister (*Smort Design, New York*); Arnout Visser (*ontwerper*); Sabine Voggenreither (*Possagen, Keulen*); Irene Vonck (*ontwerper*); Jitsko Vrieze; vrijwilligers conferentie Doors of Perception 2; VVV Amsterdam; Henk van der Wal (*InnovatieCentrum Amsterdam-Haarlem*); Marcel Wanders (*WAAC's*); Thomas West (*outeur, VS*); Richard Westerhof (*Von Besouw BV Topijt*); Rudolf van Wezel (*Litgeverij BIS*); Hans-Peter Willberg (*grofisch ontwerper, Londen, Frankfurt*); Madelon Witterholt (*Stichting CPNB*); Lam de Wolf (*keromist*); Melchior de Wolf (*Rotterdamse Kunststichting*); James Woudhuysen (*Henley Centre for Forecasting*); Titus Yocarini (*Kunst & Bedrijf*); Sybrand Zijlstra

vorm

context

werk

vakmanschap

idee

perspectief

ontdekken

verwerven

lichaam

geest

betekenis

functie

economisch

cultureel

